

DE DYNAMIEK VAN DE MOORD OP MEVR. WITTENBERG

Gereviseerde versie van 8 april 2009

Inhoudsopgave

0	Inleiding	2
1	Samenvatting	3
1.1	Atypisch aan de moord op weduwe Wittenberg:	4
2.	Reconstructie van de moord	5
2.1.	Fase A - Lichamelijk geweld met vuistslagen of slagwapen.	5
2.2.	Fase B - De Wurging	7
2.2.1	De ribbreuken.	10
2.3.	Fase C1 - De Verplaatsing van het Lichaam	12
2.3.1	Verslepen volgens het OM/NFI	16
2.3.2.	Verwuring voor of na het verslepen	17
2.4.	Fase C2 - De Messteken	18
2.5	Atypisch aan de moord op weduwe Wittenberg.	19
2.6	Het meest aannemelijke scenario	20
2.6.1	De plattegrond	20
3.	Het arrest van het hof van Den Bosch en in het licht van deze reconstructie.	22
3.1.	De DNA contactsporen	22
4.	Sporen en Aanwijzingen op de Plaats Delict	23
4.1	De serre	23
4.1.1	Vingerafdrukken op de wijnfles	24
4.2	De Studeerkamer	25
4.3	De Keuken	26
4.3.1.	De IJskast - 1	27
4.3.2.	Scenario	27
4.3.3.	De IJskast - 2	28
4.4	De Woonkamer en de ontbrekende foto	28
4.5	De "natte plek" in de gang	29
4.6	Manipulatie van de PD?	29
4.7	Samenvattend	30

0. INLEIDING

Het is opmerkelijk dat bij de Deventer Moordzaak geen reconstructie heeft plaatsgevonden van de moord, terwijl bij de definitieve veroordeling van Ernest Louwes bij het hof in Den Bosch diverse aannames zijn gedaan over hoe de moord plaatsgevonden zou kunnen hebben. Op basis van het beschikbare sectieverslag en diverse foto's is veel te vertellen over het verloop van de moord. Dan blijkt ook dat een aantal aannames bij de veroordeling niet worden ondersteund door de forensische bevindingen.

Juist bij deze moordzaak en de uiteindelijke veroordeling van Ernest Louwes is het meer dan gewenst om deze reconstructie te maken en vast te stellen wat er wel of niet gebeurd is op de avond van 23 september 1999 in het huis van de weduwe Wittenberg.

Aan de hand van het sectieverslag en de foto's van de plaats van het delict en het lichaam van mevr. Wittenberg is veel te vertellen over het verloop van de moord.

In een aantal gevallen is met zekerheid vast te stellen dat iets is gebeurd en in andere gevallen is met zekerheid vast te stellen dat iets niet is gebeurd.

Door vergelijking van verschillende aanwijzingen is met grote waarschijnlijkheid te reconstrueren hoe de moord verlopen is.

In totaal zijn er drie opeenvolgende geweldsfasen geweest:

- A) Lichamelijk geweld
- B) Wurging
- C1) Verplaatsing lichaam
- C2) Messteken

In het sectieverslag worden in grote lijnen vier belangrijke letselgroepen behandeld.

1. Samendrukkend geweld bij de hals
2. Steekletsels in de borst
3. Uitwendig botsend geweld ter plaatse van achterhoofd/nek
4. Diverse ribbreuken

Met betrekking tot deze letselgroepen worden in de bijlage achter in dit stuk de meest belangrijke passages uit het sectieverslag geciteerd.

1. SAMENVATTING

Er zijn zeer harde aanwijzingen dat de weduwe is aangevallen op een andere plek dan waar ze vermoord is aangetroffen. Deze aanvangsplek kan en zal waarschijnlijk dichtbij de vindplaats van het lijk zijn geweest maar kan ook in een ander vertrek van het huis (zoals in de hal) zijn geweest.

Het eerste fysieke geweld betrof wat betreft het letsel op het achterhoofd/nek waarschijnlijk een aanval met een slagwapen. Dit letsel kan ook ontstaan zijn door een val tegen een horizontaal of vertikaal object. Samen met het overige niet-specifieke letsel zou dit kunnen wijzen op een conflict in een kleine ruimte met veel horizontale en verticale obstakels.

Waarschijnlijk is de weduwe gewurgd op de plaats waar ze in eerste instantie is aangevallen en was ze daarbij al versuft of bewusteloos door een harde klap in haar nek. De sectiearts noemt het oplopen van een dergelijke bloeduitstorting ter plaatse van achterhoofd/nek van betekenis t.a.v. de hersenfunctie (bijvoorbeeld bewusteloosheid). Bewusteloosheid is niet alleen aannemelijk gezien de ernst van de klap op haar achterhoofd maar ook gezien het feit dat de weduwe zich aantoonbaar niet heeft verweerd tijdens de wurging.

De weduwe is gewurgd terwijl ze op haar rug lag en de moordenaar met beide knieën haar borstkas indrukte. Door met zijn volle gewicht kracht te zetten op de hals, met gebruikmaking van één (waarschijnlijk rechter) wurgende hand, zijn zowel de striemvormige bloeduitstorting als alle ernstige inwendige schade en de stuwende werking in de hersenen goed verklaarbaar. Het patroon van de ribbreuken onderschrijft dit scenario volledig. Als aannemelijk alternatief op dit scenario zou de moordenaar in plaats van zijn hand een hard ("pookachtig") voorwerp kunnen hebben gebruikt.

Dit wurgletsel in combinatie met de ribbreuken was hoe dan ook al dodelijk en de weduwe was dus al stervende of wellicht zelfs al overleden tijdens het toebrengen van de messteken.

Voorafgaande aan het toebrengen van de fatale messteken heeft de moordenaar het bewusteloze lichaam van mevr Wittenberg aan de broekspijpen bij de enkels versleept tot vlak voor de open haard, recht onder het portret van haar overleden man. Dat is o.a. te zien aan de verschuiving van de blouse t.o.v. broekband en de positie van de messteken in het lichaam ten opzichte van de bloedvlekken.

Het is uitgesloten dat de moordenaar mevr Wittenberg, staande van achteren dan wel van voren met zijn blote handen dan wel met gebruik van een hulpmiddel heeft gewurgd. Het bloedspoor uit de mond en het ontbreken van letsel achter in de nek sluiten dit uit.

De ribbreuken zijn niet afkomstig van een samenknellend greepgeweld van achteren maar van de onderbenen van de moordenaar die met zijn volle gewicht op de borstkas van de weduwe is geland.

Wat de messteken betreft moet worden opgemerkt dat de moord verre van regulier was, want in geval van een liquidatie door middel van messteken na een onvoltooide verwurging wordt een lichaam niet eerst versleept alvorens deze dodelijke messteken worden toegebracht. Eveneens is er geen sprake geweest van een of twee gerichte messteken in het hart maar van zeven nauwkeurig toegebrachte steken in een regelmatig patroon dat zich concentreert in de hartstreek¹. De dader heeft hierbij met een gehandschoende hand gevoeld wáár hij de steken moest plaatsen alvorens hij elke steek in een tussenribsruimte toebracht.

De weduwe is aangesleept vanuit de richting van de deur naar de gang. Hierbij heeft haar lichaam een knik gemaakt. Om haar exact symmetrisch op te baren voor de haard heeft de moordenaar haar aan haar linkerarm rechtgetrokken. Hierbij is haar linkerarm in een onnatuurlijke positie naast het lichaam teruggeplaatst.

Uit het feit dat het lichaam eerst is verplaatst tot onder het portret van haar geliefde overleden man en het feit dat ze daarbij exact symmetrisch is neergelegd en zelfs is "rechtgetrokken", alvorens de messteken werden toegebracht, doet vermoeden dat er sprake was van een psychologisch gemotiveerde handeling i.p.v. een reguliere liquidatie. Dit beeld is in overeenstemming met het atypische, regelmatige patroon van de zeven messteken.

¹ Dit blijkt uit het steekletsel, de zeven perforaties in zowel het voorpand als het beleg van de blouse en de afdrucken in bloed van de gehandschoende tastende duim van de moordenaar in de directe nabijheid van zes van de zeven steekperforaties in de blouse.

1.1. Atypisch aan de moord op weduwe Wittenberg:

- Eerst zeer gewelddadige en dodelijke verwurging daarna alsnog messteken
- Slachtoffer versleept en nauwkeurig geplaatst voor het "huisaltaar" van Dr. Wittenberg
- Slachtoffer aan haar arm "rechtgetrokken" om haar in de juiste positie te krijgen.
- Slachtoffer languit gestrekt op de rug liggend gestoken
- Zorgvuldig "chirurgisch" symmetrisch patroon parallelle steekwonden in de tussenribsruimtes.
- Hoeveelheid van zeven messteken. Te veel voor een liquidatie. Te weinig voor een lustmoord.

Op basis van de reconstructie kunnen een aantal zaken met zekerheid worden vastgesteld m.b.t. de waarschijnlijkheid of onwaarschijnlijkheid van delictgerelateerde DNA contactsporen op de kleding en het lichaam van mevr. Wittenberg.

- Er heeft geen enkele geweldshandeling plaatsgevonden die de aanwezigheid van een bloed-contactspoor aan de bovenkant van de sierkraag achterop de blouse van de weduwe op een aannemelijke wijze kan verklaren. Met name is de weduwe met zekerheid niet van achteren gewurgd en zijn er bij de frontale wurging met zekerheid geen twee handen gebruikt!
- Het is verder onwaarschijnlijk dat er hoe dan ook overdrachtscontact is geweest met de betreffende sierkraag aangezien deze zich voor de versleping van het lichaam veel lager in de nek bevond dan de wurgende hand heeft toegeslagen (hoog in de keel).
- Het is uit te sluiten dat het ribletsel van de weduwe op een andere wijze tot stand is gekomen dan als gevolg van een harde landing met het volle gewicht, van de onderbenen van de moordenaar op de borstkas van de weduwe. Er is dus geen enkele aanwijzing voor delictgerelateerd handmatig contact tussen de dader en de blouse van de weduwe, vooral niet omdat de dader aantoonbaar handschoenen heeft gedragen.

2. RECONSTRUCTIE VAN DE MOORD

2.1. Fase A - Lichamelijk geweld met vuistslagen of slagwapen.

Opvallend aan de moord is dat de weduwe aantoonbaar geen weerstand heeft geboden tijdens de verwurging en tijdens het toebrengen van de dodelijke steken. In beide gevallen bestaan er namelijk de voor dit soort geweld typerende “defence marks” of “defence injuries”. In geval van een assault moord met een mes betreft dit typerende messteken op de armen of op de hand, afkomstig van de afscherpende reactie van het slachtoffer. In geval van strangulatie zijn er ook typerende kenmerken in de vorm van zichzelf met de nagels toegebracht letsel aan de hals terwijl het slachtoffer tracht de wurgende hand los te maken². Dit letsel is zeer herkenbaar aan zowel de parallelle bloedige verwondingen aan de hals zelf boven de wurgzone als aan de enorme hoeveelheid celmateriaal dat zich onder de nagels ophoopt tijdens de wanhopige afweerreactie. Bij mevr. Wittenberg was van beide geen sprake.

De enige defence injury die mogelijk als zodanig herkenbaar is betreft een grote bloeditstorting op haar rechter handrug die wordt beschreven in het sectieverslag. In dit geval wordt de indruk gewekt dat de weduwe op deze wijze een aankomende klap met een slagwapen probeerde af te weren. Zeer goed mogelijk is echter ook een klap tegen een obstakel tijdens een achterwaartse maaierende beweging, bijvoorbeeld als gevolg van een val.

Behalve het dodelijke geweld zijn er diverse aanwijzingen dat er een korte fysieke aanval is geweest. Het letsel wat hierop wijst is ondermeer:

- de bloeditstorting op haar rechterhandrug
- de bloeditstorting onder haar kin
- de bloeditstorting op haar neus
- de grote bloeditstorting op haar achterhoofd/nek

Al deze letsels kunnen tot stand zijn gebracht door ofwel slag(en) met de vuist of een slagwapen ofwel door een valpartij of een combinatie hiervan.

De bloeditstorting op de handrug zou kunnen wijzen op een afweerpoging van een slagwapen. Een alternatief zou kunnen zijn, een rondmaaierende achterwaartse klap tegen een hard voorwerp.

De bloeditstorting onder de kin zou heel goed het gevolg kunnen zijn van een vuistslag van onderen, maar ook het gevolg van een val.

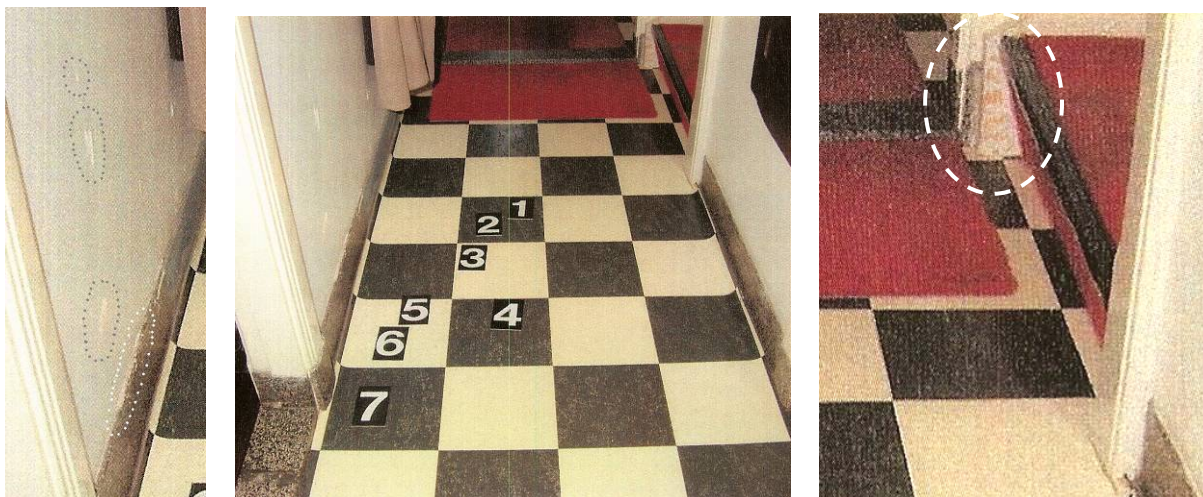
De bloeditstorting op de neus lijkt eerder het gevolg van een val of een niet intentionele klap dan van een frontale vuistslag, omdat in het laatste geval het letsel waarschijnlijk groter zou zijn geweest. Zo is bijvoorbeeld het neusschot niet beschadigd.

De grote bloeditstorting op het achterhoofd/nek is uit het bovenstaande rijtje het meest interessant omdat het er op lijkt dat de weduwe als gevolg hiervan haar bewustzijn heeft verloren. Deze bloeditstorting kan door een val achterover tot stand gekomen kunnen zijn, maar dan niet op een vlakke ondervloer, omdat in dat geval de bloeditstorting exact op haar achterhoofd zou zitten en niet in de holling recht daaronder in het overgangsgebied naar de nek. Mocht er dus sprake zijn geweest van een valpartij dan lijkt het erop alsof ze op een obstakel is gevallen, zoals bijvoorbeeld een stenen drempel. Dit zou er dus op kunnen wijzen dat indien de diverse bloeditstortingen zijn opgelopen tijdens een soort van korte “assault”, met botsend geweld een valpartij als gevolg, dat dit dan in een ruimte moet hebben plaatsgevonden met voldoende horizontale en verticale obstakels.

² “Fingernail marks are superficially incised curvilinear abrasions, occurring singly or in sets. In rare cases, all four fingers will mark the skin in a single pattern. Fingernail marks are rarely associated with the assailant’s hands, but commonly associated with the victim’s own fingers, as she struggles to pry the assailant’s grasp off her neck” Death by Strangulation by Dr. Dean Hawley (pdf).

Al met al lijkt de gang/hal een waarschijnlijke aanvangsplek van het geweld. Ook het spoor van glimmende vlekjes dat is aangetroffen in de gang ondersteunt dit beeld³. Over de aard van de betreffende vlekjes kan slechtst gespeculeerd worden. Diverse vloeistoffen laten bij indrogen dergelijke glimmende residuen achter. Urine is een van de vele mogelijkheden, maar ook ingedroogde poetsmiddelen zijn niet uit te sluiten.

De mogelijkheid van de gang/hal als aanvangsplek van het geweld wordt ondersteund door nog twee, eveneens nooit nader onderzochte sporen. Op het trapbeschoot onderaan bij de laatste traptree werd een z.g.n “driehoekig spoor” bemonsterd. Dit spoor is zichtbaar op de uitvergroting rechts onder.

Eveneens zijn op de muur, grenzend aan de woonkamer, recente stucbeschadigingen te zien (foto links boven). Zichtbaar is hoe het stucgruis op de granieten plint is achtergebleven.

Het spoor C1 in de woonkamer betreft volgens de sporenlijst van de TR een bemonstering van een natte plek tussen deur en vloerkleed en bevindt zich eveneens op de verderop in dit stuk voorgestelde aansleeproute vanuit de gang/hal.

Opgemerkt dient te worden dat op de sporenlijst zeer beknopte beschrijvingen worden gebruikt. Ook de plekken in de gang worden op de sporenlijsten op dezelfde wijze aangeduid, terwijl deze in de toelichting worden beschreven als ingedroogde vloeistoffresten.

De beperkte ruimte en de diverse verticale en horizontale obstakels (traptreden, drempels deurposten, muren etc) kunnen rechtstreeks hebben bijgedragen aan nagenoeg al het boven beschreven letsel.

In navolging van de constatering van de sectiearts en het feit dat er tijdens de strangulatie door de weduwe (bij gebrek aan defence injuries) geen weerstand meer geboden is, mogen we aannemen dat de weduwe (in ieder geval tijdelijk) haar bewustzijn heeft verloren als gevolg van de ernstige klap of val op haar achterhoofd.

³ **Beschrijving Foto door de Technische Recherche:** Opname van de gang, genomen vanuit de keuken in de richting van de hal/voordeur. Op de vloer in de gang zagen wij enkele kleine ronde natte/glimmende vlekjes, als druppels van een ingedroogde vloeistof. Wij hebben deze vlekjes bemonsterd met wattenstaafjes en genummerd B1 t/m B6.

2.2. Fase B - De Wurging

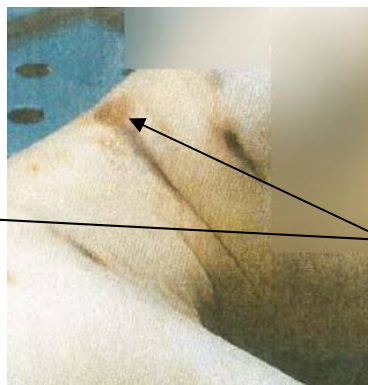
Met betrekking tot de verwurging zijn verschillende zaken bekend die van dermate grote betekenis zijn dat hieruit zeer harde conclusies kunnen worden getrokken.

Bij wurging zijn er meerdere vormen van geweldsinwerking, te weten:

- 1) stuwingen in de hersenen als gevolg van afknijping van de venen
- 2) verstikking door afknijping van de luchtwegen.
- 3) door mechanische druk op de Nervus Vagus (10e hersenzenuw, die via hals van hoofd naar borstkas loopt) kan hartwerking en ademhaling al heel snel gestopt zijn, waardoor snelle bewusteloosheid of dood intreden (enkele seconden tot minuten).

Vaak is er sprake van een combinatie. Het belangrijkste uiterlijke kenmerk van bloedstuwung zijn kleine stipvormige bloeditstoringen op het hoofd. Bij de weduwe waren deze kenmerken aanwezig. Vast staat dus dat de wurgende handeling de teruglopende bloedsomloop heeft gestremd. De mechanische actie hierbij is samenknijping van met name de zijkant van de hals waar de venen passeren.⁴

De beschrijving in het sectieverslag maakt duidelijk dat er sprake is geweest van extreme mechanische druk aan de voorzijde van de hals. Het ernstige inwendige letsel en de zware uitwendig zichtbare bloeditstoringen onderstrepen dit beeld. Wat dit laatste betreft is het nuttig ook de foto's van de PD te bekijken, omdat die duidelijk maken op welke wijze de weduwe gewurgd zou kunnen zijn. Helaas is het grootste gedeelte van de nek verborgen onder de omhoog geschoven kraag van de blouse, maar in combinatie met de beschrijving uit het sectieverslag en de foto's op de autopsietafel, is er toch een duidelijk beeld te krijgen van de aard van de verwurging waaruit blijkt dat het geweld met grote kracht met name frontaal is toegebracht.

“Er waren bruinrode huidverkleuringen ter plaatse van de kin (juist aan de onderzijde) ter plaatse van de hals (in het omslaggebied naar de onderzijde van de kin)”⁵

Op de autopsiefoto is ongeveer op dit punt één wat sterkere drukplek zichtbaar alwaar de striem eindigt. Aan de andere kant van de hals lijkt deze striem wat verder door te lopen

Wat op de foto's opvalt is de vrij regelmatige, duidelijk afgebakende striem die de verwurging heeft achtergelaten. Deze vorm van de bloeditstorting geeft duidelijke informatie over de aard van het wurgende object.

Allereerst moeten we nu even teruggrijpen naar een van de belangrijkste en meest expliciete opmerkingen met betrekking tot de verwurging die wordt gemaakt in het sectierapport, namelijk:

“De nek en rug vertoonden verder geen afwijkingen, met name ter plaatse van de nek werden geen huidbeschadigingen aangetroffen”

⁴ In addition to the blunt force injuries of the neck, strangulation produces evidence of asphyxiation, recognized as pinpoint hemorrhages (petechiae) in the skin, conjunctiva of the eyes, and deep internal organs. Pressure obstruction of the carotid arteries prevents blood flow to the brain while pressure on the jugular veins prevents venous blood return from the brain, gradually backing up blood in the brain resulting in unconsciousness, depressed respiration, and asphyxia. Pressure obstruction of the larynx cuts off air flow to the lungs, producing asphyxia. Quite a bit of pressure is required to obstruct arterial flow in the carotids, and that amount of force would typically be associated with obvious soft tissue injury locally in the neck. Slight pressure fully or at least partially obstructs venous return in the jugular veins, gradually causing passive congestion of blood in the vessels within the brain. This diminishes oxygen delivery to the brain, eventually resulting in loss of consciousness. The type of pressure required is slight, but prolonged.

⁵ Sectieverslag Dr. Visser

Deze opmerking wordt even later nogmaals expliciet herhaald:

*“Meerdere vlekkelijke rode en roodbruine huidbeschadigingen, plaatselijk met enige huidafschaving **ter plaatse van de (voorzijde van de) hals**”..*

Conclusie: Wat we hieruit alvast met zekerheid mogen concluderen is dat de weduwe absoluut niet van achteren met de blote handen is gewurgd. De samendrukkende kracht is namelijk voor de volle 100% frontaal toegebracht.

Deze stelling verdient wellicht enige toelichting: In geval van het dichtknijpen van de keel met gebruik van twee handen is de druk aan de voorkant van de hals mechanisch gezien exact gelijk aan de druk aan de achterkant (nek). Daarbij moet echter wel worden opgemerkt dat de druk plaatselijk het grootst is daar waar het oppervlak waarover deze druk verdeeld is het kleinst is. In geval van verwurging zijn dit altijd de duimen. In geval van de verwurging van de weduwe had dit dus betekend dat bij verwurging door middel van de twee blote handen van achteren, de twee duimafdrukken onontkoombaar voor bloeditstoringen hadden gezorgd. Deze bloeditstoringen zouden nog ernstiger zijn geweest dan de bloeditstoringen aan de voorzijde van de hals (waar de druk immers over de lengte van de vingers verdeeld werd).

Verwurging frontaal met gebruikmaking van beide handen is tevens uitgesloten omdat hierbij aan de voorzijde duidelijk twee duimafdrukken waarneembaar zouden zijn geweest in plaats van één keurige langwerpige striem⁶. Bovendien zouden er dan tevens bloeditstoringen als gevolg van de druk van de vingers zichtbaar zijn geweest achter in de nek!

De overblijvende mogelijkheden zijn dus:

1) Verwurging met een hard voorwerp.

In dit geval zou het betreffende (“pookachtige”) voorwerp weliswaar de nauwkeurig afgebakende striem kunnen verklaren en ook de inwendige schade aan de voorzijde van de hals, maar niet vanzelfsprekend de bijna dodelijke bloedstuwingsen omdat hierbij gezien de ernst van de deze stuwingsen aannemelijk wordt dat minimaal ook gedeeltelijke zijwaartse samenknijping van de venen had moeten plaatsvinden. Wat echter weer wel voor dit scenario pleit is de zichtbaarheid van de uitwendige bloeditstoring, daar waar handmatige verwurging over het algemeen minder duidelijk zichtbare sporen achterlaat.

2) Verwurging d.m.v. een koord van achteren

Deze mogelijkheid is uit te sluiten. Niet alleen omdat een koord doorgaans zeer duidelijke sporen rondom de gehele hals achterlaten (ook achter in de nek), in plaats van “uitsluitend aan de voorzijde” zoals dit bij de weduwe het geval was, met de duidelijk frontale inwerking van het grootste gedeelte van het samendrukkende geweld. Wat verder sterk tegen dit scenario pleit is het feit dat er geen enkele bloeditstoring op de achterzijde van het lichaam aanwezig is. Bovendien is een verwurging van achteren vrijwel ondenkbaar bij een al bewusteloos zijnde weduwe en dit laatste beeld wordt ondersteund door de afwezigheid van de voor wurging kenmerkende defence injuries. Eveneens is bloedstroom patroon uit de mondhoek van de weduwe afkomstig van de inwendige bloedingen na de verwurging en wijst dit dus, samen met het ribletsel onverbiddelijk in de richting van een verwurging in rugligging.

Onder alle omstandigheden valt dus met grote zekerheid uit te sluiten dat er sprake is geweest van een wurgende handeling van achteren, met of zonder gebruikmaking van hulpmiddelen.

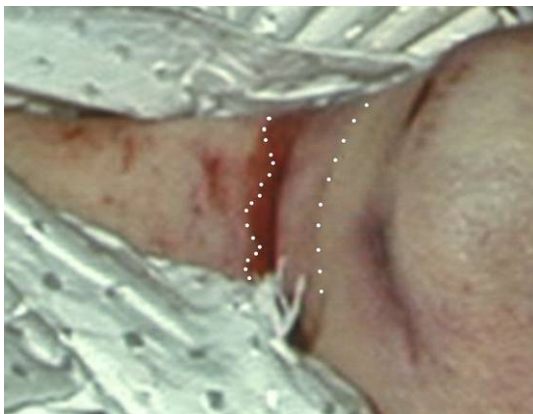
Het meest realistische scenario, dat tevens geheel aansluit bij de al eerder geconstateerde waar-schijnlijke bewusteloosheid van de weduwe als gevolg van de harde klap op haar achterhoofd, is dus het volgende:

⁶ “Finger touch pad contusions are caused by the assailant's grasp. The thumb generates more pressure than the other fingers, so singular thumb impression contusions are found more often than contusions showing the complete hand grasp”. Death by Strangulation by Dr. Dean Hawley (pdf)

Het meest waarschijnlijke scenario van de wurging:

3) De weduwe lag bewusteloos op haar rug of is in deze positie gedraaid nadat ze als gevolg van de harde klap (of val) op haar achterhoofd bewusteloos is geraakt. De weduwe verveert zich dus ook niet meer terwijl de dader met zijn knieën rustend op haar borstkas, de weduwe met gebruik van één (waarschijnlijk de rechter) hand verwurgt. Tijdens deze handeling knijpt hij gelijktijdig haar keel van de zijkanten dicht terwijl hij met zijn volle gewicht druk naar beneden uitoefent en op deze wijze de ernstige frontale bloeditstoringen en het zware inwendig letsel aanbrengt.

Deze handeling verklaart tevens de duidelijk afgebakende striemvormige frontale bloeditstoring met drukplek links, als zijnde afkomstig van de harde onderkant van de duim en wijsvinger (aannemelijk is overigens dat de moordenaar hierbij een strak gespannen handschoen heeft gedragen). Ook de oppervlakkige scheur in de 6de halswervel past goed in dit scenario van ruggelingsse verwurging omdat in rugligging op een harde ondergrond, deze halswervel (in een van onderen open en naar boven gewelfde curve) heel kwetsbaar is voor beschadiging door extreme frontale druk.

De frontale druk die een volwassen man op deze manier met één hand kan toebrengen is ongeveer 60kg en de samenknijpende druk tussen duim en wijsvinger ongeveer 15kg. Een nauwkeurige inspectie van de wurgzone leert dat de wurgstriem minder regelmatig is dan op het eerste gezicht lijkt. Zo zijn er duidelijk drukpunten herkenbaar. Aan de bovenzijde wordt de wurgstriem begrensd door de huidplooi van een onderkin die is ontstaan doordat de schouders van de weduwe hoog in haar nek gedrukt zaten. Door dit effect lijkt de wurgstriem aan de bovenkant rechter dan hij waarschijnlijk is geweest.

Eveneens is boven de wurgstriem in het overgangsgedeelte naar de kin een minder uitgesproken maar scherp afgebakende bloeditstoring zichtbaar. Dit beeld is in overeenstemming met het gebruik van één hand. Het feit dat de samenknijpende kracht veel minder is dan de frontale neerwaarts gerichte druk maakt dat de belangrijkste bloeditstoringen aan de voorzijde van de hals zichtbaar zijn.

Ook de bloedstroom uit de mondhoek past in dit beeld aangezien als gevolg van de verwurging ernstig inwendig letsel met stuwende bloedingen is ontstaan waarbij de mondholte is volgelopen met bloed. Na de verwurging is het hoofd van de weduwe naar links gevallen en is het bloed over haar wang weggelopen. Met nadruk moet worden opgemerkt dat de bloedstroom niet afkomstig was van het steekletsel. De sectiearts maakt melding van slechts een zeer geringe hoeveelheid ingeademd bloed in de longen en verder was de slokdarm onbeschadigd, hetgeen uitsluit dat de dikke bloedstroom uit de mond van de weduwe het gevolg was van het steekletsel.

Als variatie op het boven beschreven scenario is het mogelijk dat in plaats van de wurgende hand gebruik is gemaakt van een pookachtig voorwerp dat met twee handen op de keel van het slachtoffer is gedrukt. De waarschijnlijkheid van het gebruik van een dergelijk voorwerp is gerelateerd aan de aard van het eventuele slagwapen dat gebruikt zou kunnen zijn tijdens de aanvang van het lichamelijke geweld. Dit laatste met het argument dat het onwaarschijnlijk is dat de dader gebruik heeft kunnen maken van een onbeperkt assortiment aan hulpmiddelen.

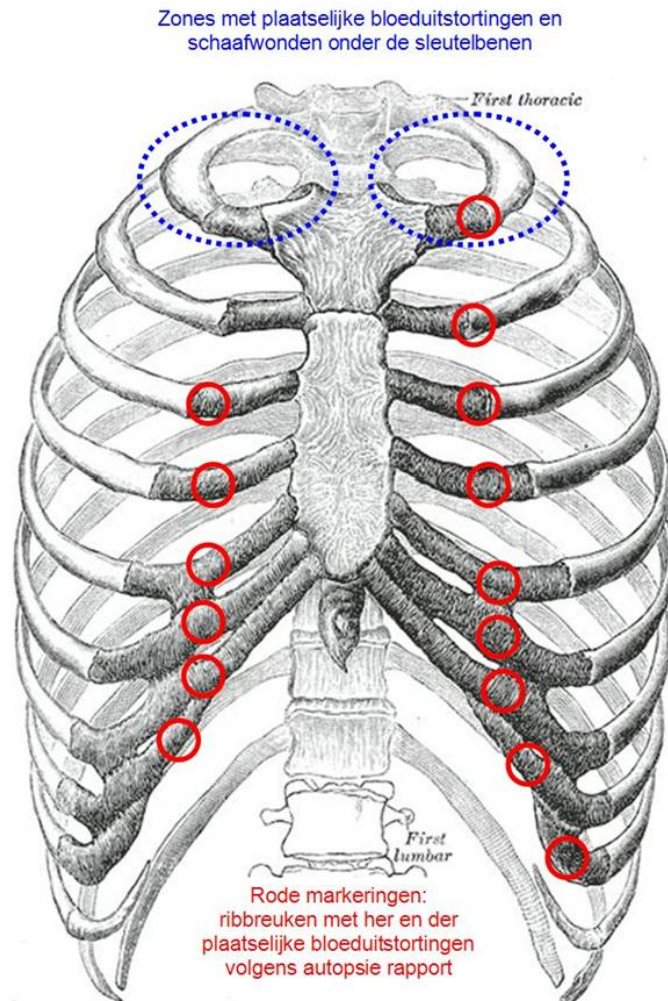
2.2.1. De ribbreuken.

Dit scenario van frontale wurging met behulp van één hand met het slachtoffer in rugligging wordt ook geheel ondersteund door de verdere frontaal op het lichaam aanwezige uitwendige beschadigingen en de beschrijving van de ribbreuken uit het sectieverslag:

“Er was breuk van de eerste t/m negende rib (voorwaarts en enkele centimeters links van het borstbeen met plaatselijk bloeditstorting) en er was breuk van de derde t/m achtste rib rechts voorwaarts (op enkele centimeters afstand van het borstbeen) met plaatselijk bloeditstorting⁷.”

“Er was een gebied met bruinrode oppervlakkige huidbeschadiging (en enige huidafschaving) ter hoogte van het linkersleutelbeen (in het overgangsgebied naar borstbeen). Er waren tevens dergelijke rode huidverkleuringen ter plaatse van het gewricht tussen borstbeen en rechtersleutelbeen en juist onder het rechtersleutelbeen.”

“Er waren diverse ribbreuken, opgeleverd door inwerking van uitwendig mechanisch samendrukkend geweld ter plaatse van de borst.”

Van de beschrijving van deze ribbreuken in het sectieverslag is een schematische reconstructie gemaakt. Opgemerkt moet worden dat hierbij zoveel mogelijk Dr. Visser's beschrijving is gevolgd wat betreft de afstand van de breuken tot het borstbeen, ook al lijkt het waarschijnlijker dat in ieder geval de breuken van de onderste ribben wat meer aan de buitenkant hebben gezeten, in de buurt van de aanhechtingspunten van het kraakbeen.

Wat uit deze reconstructie onmiddellijk duidelijk wordt is de zeer plaatselijke en duidelijk vertikaal gerichte symmetrische geweldsinwerking links en rechts van het borstbeen, waarbij de zones met uitwendige schaafplekken en bloeditstortingen overeenkomen met de plaats waarbij de moordenaar geruime tijd met zijn knieën op de weduwe heeft gerust en zich ook moet hebben afgezet toen hij weer opstond.

Wat betreft het patroon van de ribbreuken kan nog het volgende worden opgemerkt. De weduwe was zestig jaar oud en op die leeftijd is er geen duidelijk onderscheid meer tussen de rib zelf en het kraakbeen gedeelte omdat het kraakbeen op die leeftijd grotendeels is verbeend. Afhankelijk van de staat van eventuele osteoporose bij de weduwe kunnen de ribben gemakkelijker of minder gemakkelijk breken. Zeer in het algemeen kunnen we hierbij opmerken dat de weduwe beslist nog niet hoogbejaard was en verder een gezond en sportief leven leidde. Onder deze omstandigheden mag worden aangenomen dat een dergelijke sterk afgetekende dubbele rij ribbreuken vrijwel uitsluitend tot stand kan komen door een kinetische inwerking met twee harde en scherp afgebakende voorwerpen, waarvan sprake is in geval van een onzachte landing op de borstkas met beide onderbenen.

⁷ Het sectieverslag is hier zoals helaas vaker het geval is, onnauwkeurig of incompleet aangezien verderop in de samenvatting een strijdige beschrijving wordt gegeven van de ribbreuken: *Diverse ribbreuken: derde tot en met negende rib rechts en derde tot en met achtste rib links, waarvan enkele met omgevende bloeding*

Het is uitgesloten dat twee van dergelijke verticale rijen ribbreuken tot stand kunnen komen door een samenknijpende beweging van achteren. Complexe ribbreuken door zware druk op het borstbeen zijn mogelijk, maar in een dergelijk geval zou het aanneemelijk zijn geweest indien er op het borstbeen zware bloeditstortingen waren gevonden. Eveneens zouden in een dergelijk geval de ribben op een onregelmatige wijze zijn gebroken met nadruk op de zwakste punten, te weten de aanhechtingpunten tussen het borstbeen en de ribben ofwel de aanhechtingpunten van het (grotendeels verbeende) kraakbeen en de ribben. Druk op het borstbeen is ook geen afdoende verklaring voor breuk van de onderste ribben.

De wijze waarop de verwurging heeft plaatsgevonden vertoont opvallende overeenkomsten met een militaire techniek die wordt geleerd aan commandotroepen, waarbij tijdens de wurging de borstkast van de opponent wordt ingedrukt om de ademhaling te bemoeilijken.

2.3. Fase C1 - De Verplaatsing van het Lichaam

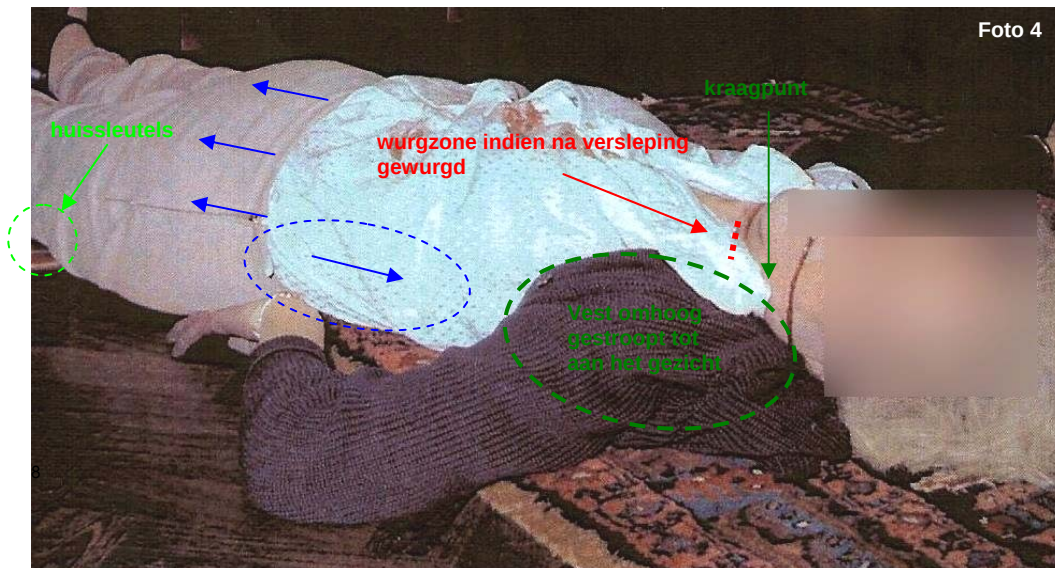
Alvorens de dodelijke messteken zijn toegebracht gebeurt er iets opvallends:

De weduwe is versleept en keurig languit voor de openhaard (onder het portret van haar geliefde overleden man) gepositioneerd, waarbij ze zelfs aan een arm werd rechtgetrokken, alvorens de messteken werden toegebracht.

Op dit moment was de weduwe volledig buiten bewustzijn en stervende en eventueel zelfs al overleden als gevolg van de zeer levensbedreigende bloedstuwende en verstikkende effecten van de verwurging in combinatie met de ingedrukte borstkas.

Eveneens blijft de mogelijkheid bestaan dat de weduwe al onmiddellijk na de bedwelmende klap op haar achterhoofd is verplaatst en dat de wurging dus heeft plaatsgevonden op dezelfde plek als de finale steekwonden.

Het feit dat de weduwe in staat van bewusteloosheid dan wel stervende door de moordenaar is verplaatst om daarna pas onder het portret van haar man de laatste messteken toe te brengen wordt niet alleen duidelijk uit de positie van haar omhoog geschoven vest maar ook uit de positie van de steekperforaties in haar blouse t.o.v. de juiste locatie van de wonden op haar lichaam. Op de foto's van de PD wordt e.e.a. al redelijk duidelijk:

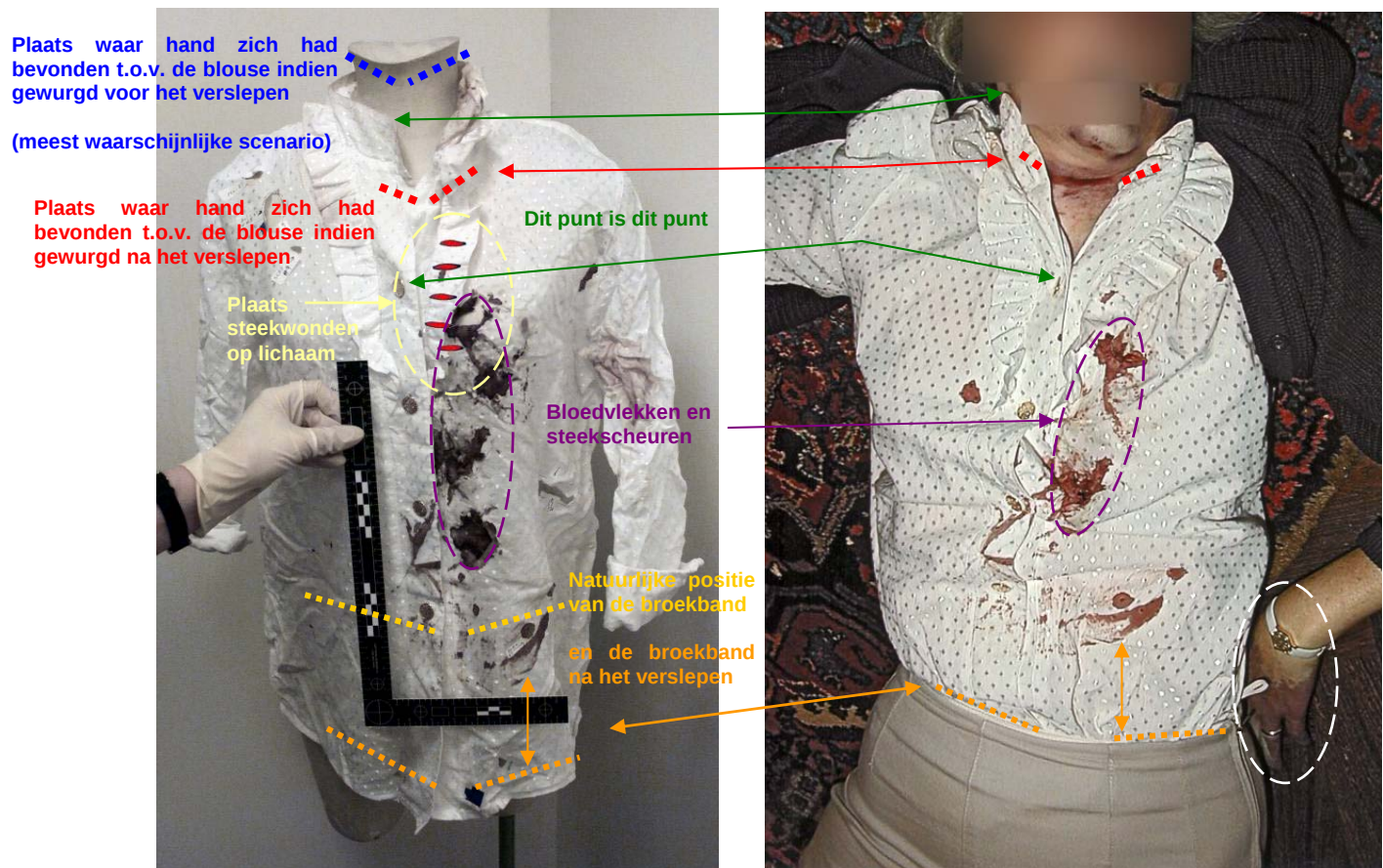

Let hierbij op hoe bij foto 4 de blouse aan de onderrug door het verslepen naar boven wordt getrokken en hoe de blouse en het vest verder aan de bovenkant helemaal is opgeschoven waarbij de kraag tot aan de oren terecht is gekomen. Het omhoog kruipen van de blouse heeft ertoe geleid dat de blouse aan de bovenkant sterk geplooid is geraakt waardoor de hieronder op de paspop zichtbare bloedvlekken op de blouse veel verder uit elkaar zijn komen te liggen dan de maximale afstand tussen de steekwonden op het lichaam.

Het omhoog stropen van de blouse tijdens het verplaatsen wordt pas volledig duidelijk aan de hand van de foto van de blouse op een paspop, waarbij de met de steekwonden corresponderende bloedvlekken vergeleken kunnen worden met de geprojecteerde anatomische locatie van de steekwonden zoals deze op de autopsiefoto's zijn te zien (foto links). Het is duidelijk zichtbaar dat de bij de steekwonden corresponderende bloedvlekken zich beduidend lager op de blouse bevinden dan

⁸ **Beschrijving Foto 4 door de Technische Recherche:** Opname van de linker zijde van het slachtoffer. Direct naast het linker bovenbeen van het slachtoffer lag een bruine sleutel-etui op de vloer. Wij stelden deze veilig met nummer C3. Wij hebben de kleding en het gelaat van het slachtoffer afgeplakt met microsporenfolie en deze veiliggesteld, genummerd S1 t/m S6. Onder het slachtoffer troffen wij een goudkleurige knoop aan, vermoedelijk afkomstig van de blouse van het slachtoffer, waaraan de bovenste knoop ontbrak. Wij stelden deze knoop veilig als C2. Na zorgvuldige beveiliging van sporen aan het slachtoffer is het voor verder onderzoek overgebracht naar het mortuarium van het ziekenhuis te Deventer. Daar hebben wij vervolgens de sieraden die het slachtoffer droeg veiliggesteld, genummerd S11. Verder hebben wij daar de nagels van het slachtoffer geknipt en veiliggesteld, genummerd S8 en S9 en het slachtoffer gedactyloscopeerd, genummerd S10.

de steekwonden. De mate waarin de blouse tijdens het verslepen uit de broeksband is getrokken is een bewijs dat de moordenaar pas na het verslepen heeft toegestoken, aangezien de afdruk van het mes normaalgesproken onder de broeksband zou hebben gezeten.

De onderkant blouse op de PD foto (rechts) zat niet meer dan hooguit vijf centimeter onder de broekrand (zie de gele en oranje stippellijnen). Dit blijkt uit de vergelijking van de afdruk van het mes op beide foto's in verhouding tot de onderkant van de blouse.

De afstand tussen de steekwonden in het lichaam en de onderste grote bloedvlek rond een steekbeschadiging in de blouse ondersteunt het opstropen van de blouse.

Uit dit fotomateriaal kan worden geconcludeerd dat de weduwe op enig moment gedurende de opeenvolgende geweldsfasen (in staat van bewusteloosheid) is versleept naar de plek waar later haar lichaam werd aangetroffen, alwaar de messteken werden toegebracht.

Wat betreft de positie van de wurgende hand t.o.v. de blouse kan worden gesteld dat de positie van de blouse ten opzichte van het gelaat (en daarmee het contactgebied tussen de hand en de blouse) is veranderd door het verslepen. Aangezien de wurgende hand hoog op de keel is geplaatst, waarbij de duim en vingers van de hand de contouren van de kaak hebben gevolgd, is het hoogst onwaarschijnlijk dat er contact is geweest met de blouse. Zie de blauwe markering op de bovenstaande paspopfoto.

Door de versleping is de positie van de blouse veranderd waardoor deze tot aan de oren is opgestroopt. Indien de moordenaar de weduwe pas op dit moment gewurgd zou hebben, zou zijn hand wel in contact moeten zijn gekomen met de blouse. Onder alle omstandigheden staat echter vast dat het contact met de openstaande blouse daarbij beperkt zou zijn gebleven tot de rode zones die op de bovenstaande foto's van de blouse op de paspop zijn aangegeven. Hierbij moet opgemerkt worden dat op deze plaatsen van de blouse absoluut geen ("make-up") vlekken zichtbaar zijn. Dit is met name duidelijk op de PD foto's.

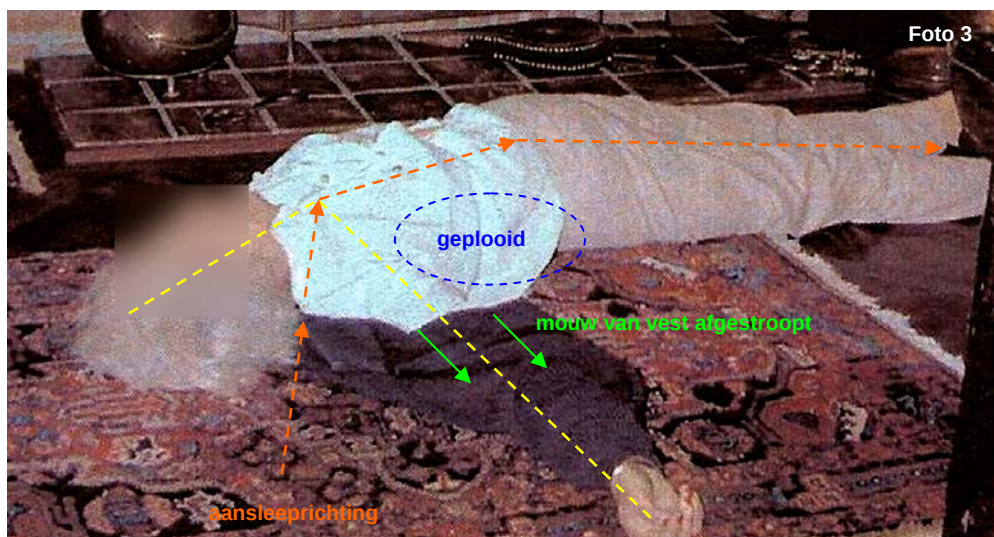

Foto 3: Aan de mate waarin de mouw van het vest van de arm is afgestroopt valt af te leiden dat deze arm tijdens het slepen verder naar boven heeft gelegen. Aan het ontbreken van sleepsporen in de onderrug van de blouse en de lichte "knik" die het bovenlichaam maakt ten opzichte van het onderlichaam valt af te leiden dat het slachtoffer op het laatst van haar versleping een licht draaiende beweging heeft gemaakt die doet vermoeden dat het lichaam oorspronkelijk uit de richting van de gang is aangesleept. Deze zelfde draaiende beweging verklaart tevens waarom de rechterarm t.o.v. het bovenlichaam in een minder sterke hoek naar achteren ligt dan tijdens de versleping het geval was.

Aan de hand van foto 3 is op te maken dat de weduwe exact voor de schouw is geplaatst. Uit het feit dat het tapijt tijdens het verslepen op zijn oorspronkelijke locatie is blijven liggen mag worden afgeleid dat dit tapijt zoals meestal het geval is slipvrij is aangebracht met behulp van het gebruikelijke rubberen ondertapijt. Op een detailfoto van het tapijt is dit rubberen antislip ondertapijt goed zichtbaar. Tevens is op deze foto zichtbaar dat het tapijt inderdaad in de richting van de haard is verschoven. Het spoor C1 betreft volgens de sporenlijst van de TR een bemonstering van een natte plek tussen deur en vloerkleed en bevindt zich eveneens op de voorgestelde aansleeproute vanuit de gang/hal

Op het plateau voor de haard zijn diverse objecten identificeerbaar die gebruikt zouden kunnen zijn tijdens plegen van het delict en die dus zeker op sporen hadden moeten worden onderzocht.

Uit de constatering dat het slachtoffer al bewusteloos en terminaal was toen ze is versleept, waarbij haar linkerarm hoogstwaarschijnlijk ver achter haar hoofd uitgestrekt is geweest, volgt dat het onwaarschijnlijk is dat haar huissleutels vanuit haar hand naast haar lichaam terechtgekomen zijn. Waarschijnlijker is dat deze door de dader bij het lichaam zijn gedeponerd. Uit het feit dat de linkerarm zich in een zeer onnatuurlijke positie bevindt en hoogstwaarschijnlijk door de dader in die positie is gemanipuleerd, kan worden afgeleid dat de dader de sleutels bewust in de buurt van deze hand heeft neergelegd. Uit deze aanwijzingen m.b.t. de huissleutels kan worden geconcludeerd dat de

⁹ **Beschrijving Foto 3 door de Technische Recherche:** Opname van de rechter zijde van het slachtoffer. Het slachtoffer lag ruggelings op de vloer voor de open haard. De blouse bevatte bloedvlekken en steekgaten en in de borst van het slachtoffer zagen we steekwonden. Op de borst van het slachtoffer zagen wij nagenoeg geen bloed. Er was een diepe rode striem zichtbaar op de voorzijde van de hals, direct onder de kin en er waren beschadigingen en bloeditstortingen aan de neus en aan de onderzijde van de kin

dader in theorie de mogelijkheid heeft gehad om na de moord terug te keren op de plaats van het delict, waarna de sleutels bij het lichaam zijn achtergelaten.

Uit het feit dat een van de twee bovenste knopen van de blousekraag onder het lichaam terecht is gekomen, mag worden afgeleid dat dit voor of tijdens het verslepen is gebeurd. Aannemelijk is dat het garen van de bovenste knopen van de blouse al is beschadigd toen de dader met zijn knieën op het bovenlichaam viel, een beeld dat overeenstemt met het oppervlakkige letsel ter hoogte van de sleutelbenen. Een van de twee knopen ontbrak op de PD. Aannemelijk is dat de blouse door de frictie op de bovenrug tijdens het verslepen van het slachtoffer dermate is gaan knellen onder de kin dat de (waarschijnlijk al beschadigde) tweede knoop is losgesprongen en onder de linker oksel terecht is gekomen en daarbij nog een stuk is meegesleept in het opeen gepropte vest, om vervolgens nog dicht onder het lichaam gedrukt te raken toen de dader de positie van de linkerarm veranderde. Inmiddels is inderdaad gebleken dat deze knoop ter hoogte van de linkeroksel onder het lichaam is aangetroffen.

(Scenario's waarbij het slachtoffer in buikligging is versleept en daarna halverwege omgedraaid zijn niet realistisch gezien de positie van het vest onder de schouders en het feit dat de knoop dan juist niet onder het lichaam zou zijn meegesleept. Eveneens is het niet redelijk te veronderstellen dat het slachtoffer eerst ruggelings is gewurgd, daarna in buikligging is versleept, halverwege omgedraaid en in rugligging verder gesleept. Deze wisseling van posities had tevens een volkomen ander (en uitgesmeerd) bloedspoorpatroon uit de mond gegeven.)

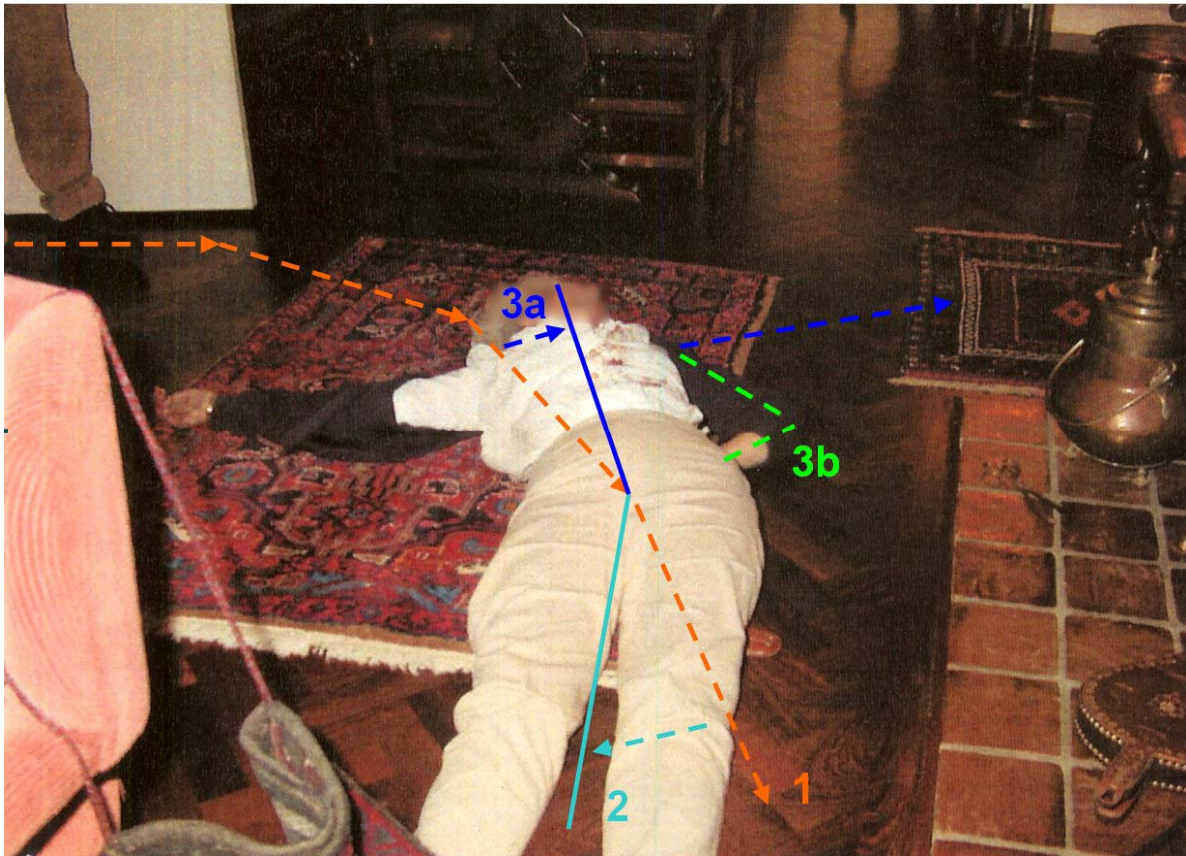

Uit de conclusie dat het lichaam van de weduwe aan haar benen is versleept valt nog een conclusie te trekken. Tijdens het verslepen zullen de armen de neiging hebben om schuin naar achteren te gaan staan, ongeveer zoals dit zichtbaar is bij de rechterarm op de schuinaanzichtsfoto van de PD helemaal bovenaan. Uit de merkwaardige verwrongen positie van de linkerarm daarentegen kan dus worden afgeleid dat de moordenaar hiermee na het verslepen nog een handeling heeft uitgevoerd.

De positie van de arm met de merkwaardige verdraaide hand met de handrug naar boven richting de heup laat duidelijk zien hoe de arm met de schouder hoog in de nek ligt en vanuit dat scharnierpunt is teruggelegd naast het lichaam. De wijze waarop de trouwring van de vinger omhoog is geschoven en de knellende positie van het horloge hoog tegen de hand ondersteunen het beeld dat de moordenaar de weduwe trekkende aan de linkerhand heeft rechtgetrokken voor de haard, waarna de arm langs het slachtoffer is teruggeplaatst. Ook bij het zijwaarts trekken aan een arm blijft de schouder hoog in de nek zitten. De draaibeweging van de arm vanuit de schouder

hoog in de nek creëert onvermijdelijk de verwrongen positie van de onderarm en de hand met de handrug richting het lichaam.

De rechttrekkende beweging in de richting van de haard is ook goed waar te nemen in de sleepricting van het vest en de richting waarin de mouwen van de armen van het slachtoffer zijn afgestroopt. Ook dit beeld ondersteunt wederom het aanslepen uit de richting van de gang.

- 1 aansleeprichting vanuit de gang
- 2 de benen worden "rechtgelegd"
- 3a het bovenlichaam wordt "rechtgetrokken" aan de linkerarm
- 3b de linkerarm wordt langs het lichaam teruggelegd

2.3.1 Verslepen volgens het OM/NFI

Het NFI heeft aanvullend DNA onderzoek verricht onder de oksels van de blouse van de weduwe. Behalve dat het schokkend is te moeten constateren dat men bij het NFI rustig doorgaat met DNA onderzoek op de aantoonbaar ernstig gecontamineerde en tegen de eigen voorschrift behandelde blouse is het ook opvallend dat men tegen alle overduidelijke aanwijzingen in toch meent te moeten komen met een eigen theorie waarbij de weduwe blijkbaar sporen onder de oksels zou hebben achtergelaten. (bij dit DNA onderzoek is overigens (uiteraard, kunnen we wel zeggen) niets aangetroffen)

Het verdient hierbij speciale aandacht dat indien iemand bij de oksels wordt versleept (zoals het OM middels haar onderzoeksopdracht heeft geïmpliceerd, dat dan de onderarmen min of meer evenwijdig en enigszins afstaand aan het lichaam komen te liggen, met de handruggen naar boven.

Bij versleping aan de benen/enkels komen de armen daarentegen naar achteren te liggen, met de handpalmen naar boven zoals overduidelijk zichtbaar is op foto 3 (detail hierboven).

Wordt vervolgens een dergelijke reeds naar achteren liggende arm langs het lichaam gedraaid, dan wordt de handrug automatisch in de richting van het lichaam gedraaid, zoals op de detailfoto met het bovenaanzicht van de PD overduidelijk zichtbaar is.

2.3.2. Verwuring voor of na het verslepen

De vraag rijst of de verwuring voor of na de versleping heeft plaatsgevonden. Een onmiddellijke wurging na de versuffende klap in de nek past het beste in de meest aannemelijke dynamiek van de moord, vooral daar de bewusteloosheid of versuftheid van de weduwe door de moordenaar niet dusdanig was te interpreteren dat deze als vanzelfsprekend een langdurig karakter zou hebben. Het is dus aannemelijker dat de dader de weduwe eerst heeft gewurgd alvorens te beginnen met haar te verslepen.

Op de linkerwang is een dik geronnen bloedspoor zichtbaar. Bloeding uit de mond als gevolg van de mesperforaties is minder aannemelijk aangezien de ademhaling als gevolg van de verwuring en de ernstige ribbreuken al minimaal was, en na de eerste steken in het hart zeker abrupt zal zijn gestopt. Behalve dit was de weduwe tijdens het toebrengen van de messteken al terminaal als gevolg van de verwuring en is terminale ademhaling op zich niet voldoende om bloed onder uit de longen helemaal boven uit de mond te laten stromen. De mondholte had dan namelijk eerst geheel met bloed gevuld moeten worden. De beschrijving van de geperforeerde linker long maakt slechts melding van enig ingeademd bloederig vocht in de luchtpijptakken hetgeen niet als afdoende mag worden gezien om de uitstroom van dik vers bloed uit de mondhoek te rechtvaardigen. Evenmin was de slokdarm beschadigd door de messteken en is het dus onwaarschijnlijk dat de bloedstroom het gevolg is van het steekletsel.

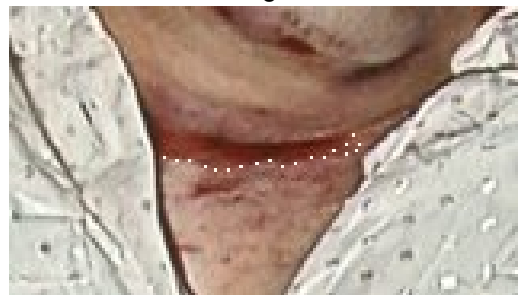
De uitgestroomde hoeveelheid vers bloed is dus duidelijk meer in overeenkomst met de beschrijving uit het sectieverslag van o.a. de bloedingen in het gebied van de tongwortel en de overige ernstige inwendige schade als gevolg van de verwuring en de daarbij opgetreden bloedstuwingen. De mond

is daarbij hoogst waarschijnlijk met bloed volgelopen en uit de linker mondhoek uitgestroomd. Duidelijk zichtbaar is hoe het omhoog geschoven vest de bloedstroom had moeten onderbreken en absorberen. Dat het vest daarentegen in het geheel niet vies is geworden terwijl het bloed wel zichtbaar is tot bij het oor, wijst erop dat het vest zich daar tijdens het uitstromen van het bloed niet bevond.

Eveneens is duidelijk zichtbaar hoe de wurgstriem aan de bovenzijde wordt begrensd door een huidplooi die wordt veroorzaakt door een onderkin die is ontstaan doordat de schouders van de weduwe als gevolg van de versleping dicht in haar nek werden gedrukt. Gezien het feit dat de wurgstriem

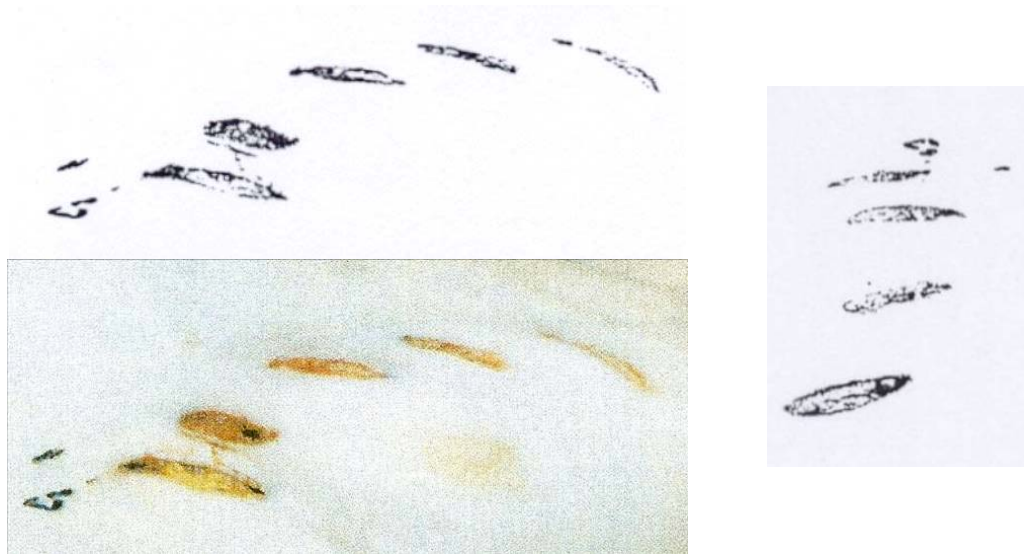
aan de onderkant niet regelmatig is mag worden aangenomen dat dit ook aan de bovenkant zichtbaar zal zijn geweest maar dat hier een deel van de wurgstriem verborgen is in de bovengenoemde huidplooi. Ook dit ondersteunt het scenario dat de weduwe is gewurgd alvorens zij werd versleept. Zekerheid is wat dit betreft echter niet te verkrijgen.

2.4. Fase C2 - De Messteken

In het sectierapport wordt melding gemaakt van vijf vrijwel identieke, parallel gelegen scherprandige huidperforaties aan de links-/voorwaartse zijde van de borst, waarvan enkele met een z.g. "torpedovorm". Verder wordt gesteld dat de steekletsels, gelet op de massale bloeditstorting in de borstholte, bij leven zijn opgeleverd. Dit laatste argument is echter twijfelachtig omdat de grote hoeveelheid van meer dan één liter bloed die is aangetroffen in de borstholte veroorzaakt lijkt door "leeglopen" onder invloed van de zwaartekracht en niet door bloeddruk. In dit laatste geval had er immers door de gapend openstaande steekwonden net zoveel bloed naar buiten moeten spuiten als dat er in de borstholte is aangetroffen, hetgeen beslist niet het geval was.

Wat verder opvalt in de beschrijving van de inwendige schouwing is de grote hoeveelheid doorperforaties bij hart en longen. De vijf diepe perforaties zijn aangebracht in de tussenribsruimtes, links naast het borstbeen en in de hartstreek. De onderste steek eindigt in de buurt van de onderkant van het borstbeen.

Het steekwondenpatroon zichtbaar op de autopsiefoto's van onderzijde (voeteneind) en bovenaanzicht (hoofdeind).

Met betrekking tot het totale aantal messteken moet worden opgemerkt dat de blouse van de weduwe zeven beschadigingen in het linkervoorpand heeft waarbij eveneens zeven beschadigingen in het beleg zijn ontstaan. In een apart rapport is reeds uitvoerig beargumenteerd hoe de moordenaar met zekerheid zeven steken heeft geplaatst, hetgeen overigens niet alleen blijkt uit de zeven steekperforaties van de blouse, maar eveneens uit de handschoenafdrukken in bloed welke zich bevinden in de directe nabijheid van de zeven steekperforaties. Ook het inwendige letsel lijkt veroorzaakt te zijn door meer dan vijf steekbewegingen.

Een opmerkelijk gegeven met betrekking tot het steekletsel betreft het feit dat dit letsel niet meer noodzakelijk was om de dood van de weduwe te bewerkstelligen. De gruwelijke verwurging in combinatie met de verpletterde borstkas was op zichzelf al dodelijk en de weduwe was dus al stervende en wellicht zelfs al overleden voordat de messteken werden toegebracht.

Zelfs al was er nog enige hartslag (*hetgeen niet als vanzelfsprekend kan worden geconcludeerd uit het feit dat er nog bloed is gevloeid uit de steekwonden, want dit kan ook het gevolg zijn van postmortale bloeddruk dan wel het zich legen van een hartkamer onder compressie van de borstkas*), dan nog staat vast dat de weduwe na het toebrengen van de eerste messteken (welke dwars door het hart gingen), met zekerheid dood was.

Wat dit betreft moet worden opgemerkt dat de moord uiteraard verre van regulier was, want in geval van een liquidatie door middel van messteken na een onvoltooide verwurging wordt een lichaam niet eerst verslept alvorens de dodelijke messteken worden toegebracht. Eveneens is er geen sprake geweest van een of twee gerichte messteken in het hart maar van zeven perforaties in een keurig regelmatig paralel patroon.

Uit het feit dat het lichaam eerst is verplaatst tot onder het portret van haar geliefde overleden man en het feit dat ze daarbij nauwkeurig is neergelegd (waarbij ze zelfs trekkende aan haar linkerarm is “rechtgetrokken”) doen sterk vermoeden dat er veel eerder sprake was van een psychologisch gemotiveerde handeling dan een excessieve liquidatie.

In de periode voorafgaand aan de moord was er in het huis van de weduwe een soort van “huisaltaar” ontstaan als gevolg van het grote portret van haar overleden man dat pontificaal op de schoorsteen was geplaatst. De weduwe adoorde haar man en het portret was onderdeel van voortdurende aandacht. Wanneer de weduwe bezoek had vonden de gesprekken vaak plaats in de buurt van het portret omdat de weduwe dan het gevoel had dat haar overleden man “er bij aanwezig was”.

Het merkwaardige verslepen tot onder het “huisaltaar” is overigens in overeenstemming met het zorgvuldig toegebrachte merkwaardig regelmatige patroon van de zeven messteken, dat doet vermoeden dat bepaalde rituele aspecten een rol kunnen hebben gespeeld. Het ligt daarbij gezien de bewust gekozen positie van het lichaam voor de hand dat voor de motivatie die hierachter schuil moet zijn gegaan niet alleen moet worden gezocht naar de relatie tussen de dader en het slachtoffer, maar tevens naar de relatie tussen de dader en de overleden man van het slachtoffer.

Wat uit het sectieverslag ook blijkt is dat er op het lichaam van de weduwe geen seksuele handelingen zijn uitgevoerd; een constatering die van belang is in verband met de hoeveelheid aangebrachte messteken en de aantoonbare manipulatie van het lichaam die normaalgesproken indicaties zouden kunnen bieden voor (seksuele) lust motieven. Tegen dit laatste pleit overigens eveneens het nauwkeurige patroon van de messteken. In geval van een lustmoord is doorgaans juist sprake van een nog veel grotere hoeveelheid lukraak op het hele lichaam inclusief het gelaat toegebrachte messteken.

Daar waar de afzonderlijke en nogal bizarre en ongewone handelingen tijdens de moord op zichzelf vraagtekens oproepen, lijkt er wanneer alles met elkaar in verband wordt gebracht, wel degelijk een herkenbaar beeld te ontstaan.

Alles wijst hierbij naar een doelbewuste psychologisch gemotiveerde “ontheiligende” afstraffing van de weduwe ten overstaan van haar overleden man.

2.5 Atypisch aan de moord op weduwe Wittenberg:

- Eerst zeer gewelddadige en dodelijke verwurging daarna alsnog messteken
- Slachtoffer versleept en nauwkeurig geplaatst voor het “huisaltaar” van Dr. Wittenberg
- Slachtoffer aan haar arm “rechtgetrokken” om haar in de juiste positie te krijgen.
- Slachtoffer languit gestrekt op de rug liggend gestoken
- Zorgvuldig “chirurgisch” symmetrisch patroon parallelle steekwonden in de tussenribsruimtes.
- Hoeveelheid van zeven messteken. Te veel voor een liquidatie. Te weinig voor een lustmoord.

2.6 Het meest aannemelijke scenario

De weduwe is zeer waarschijnlijk in de hal/gang van haar huis aangevallen. De beperkte ruimte en de hoeveelheid aldaar aanwezige obstakels geven inhoud aan de diverse oppervlakkige geweldskenmerken. De weduwe droeg tijdens deze handelingen haar vest nog op een normale wijze over haar bovenlichaam en de blouse zat mede onder het gewicht van dit vest nog op zijn natuurlijke plaats.

De weduwe was met grote zekerheid tijdens de verwurging al bewusteloos of versuft als gevolg van de harde klap of val op haar achterhoofd en de verwurging heeft eveneens met grote waarschijnlijkheid ter plekke in de hal/gang plaatsgevonden.

De verwurging heeft in rugligging plaatsgevonden waarbij de dader met zijn onderbenen hard is geland op de borstkas van het slachtoffer waardoor vrijwel al haar ribben zijn gebroken. Tijdens de verwurging heeft zich door het inwendige letsel in de keel en de stuwingen, bloed in de mond opgespaard dat is weggelopen zodra het hoofd naar links viel onmiddellijk na de verwurging.

Het bloed uit de mondhoek van de weduwe zal hoogstwaarschijnlijk vlekken hebben achtergelaten op de vloer. Dergelijke vlekken zijn niet aangetroffen, hetgeen erop wijst dat er schoongemaakt is door de moordenaar. Een dergelijke schoonmaakactiviteit in de gang zou gerelateerd kunnen zijn aan de glimmende vochtresiduen (poetsmiddelen?) die in de hal zijn aangetroffen.

De onzachte landing met de knieën hoog op de borst in de buurt van de sleutelbenen heeft zeer waarschijnlijk het garen van de bovenste knopen beschadigd. Na de verwurging is de weduwe ruggelings versleept tot exact voor de open haard waarbij de blouse dermate strak rond de keel is opgekropen dat een van deze knopen is losgesprongen en onder de linkerarm terecht is gekomen en nog een stuk is meegesleept in het opgepropte vest.

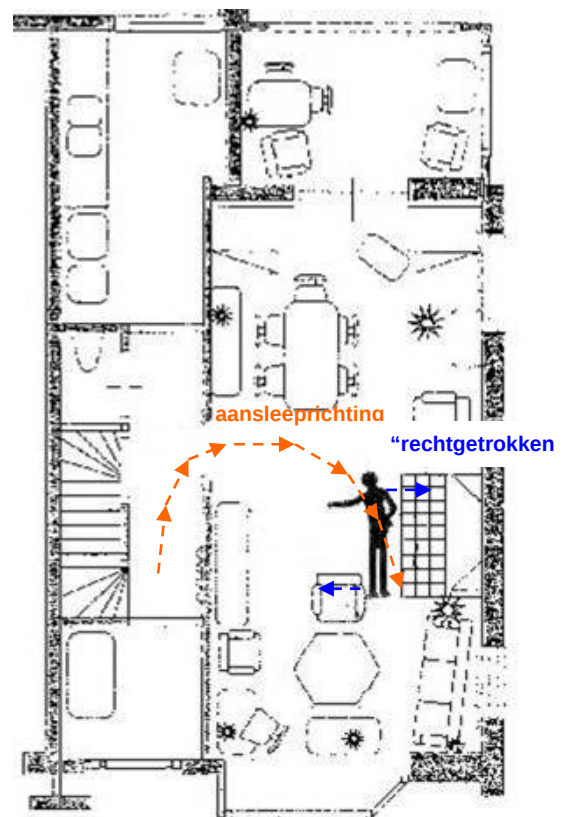
Nadat de weduwe exact voor de haard was gepositioneerd heeft de dader zijn zeven messteken toegebracht.

Na afloop zijn waarschijnlijk enkele sporen gekuist en zijn de huissleutels naast het lijk aangebracht om de sporen uit te wissen die erop hadden gewezen dat het lichaam was versleept naar een andere locatie dan waar het geweld had aangevallen.

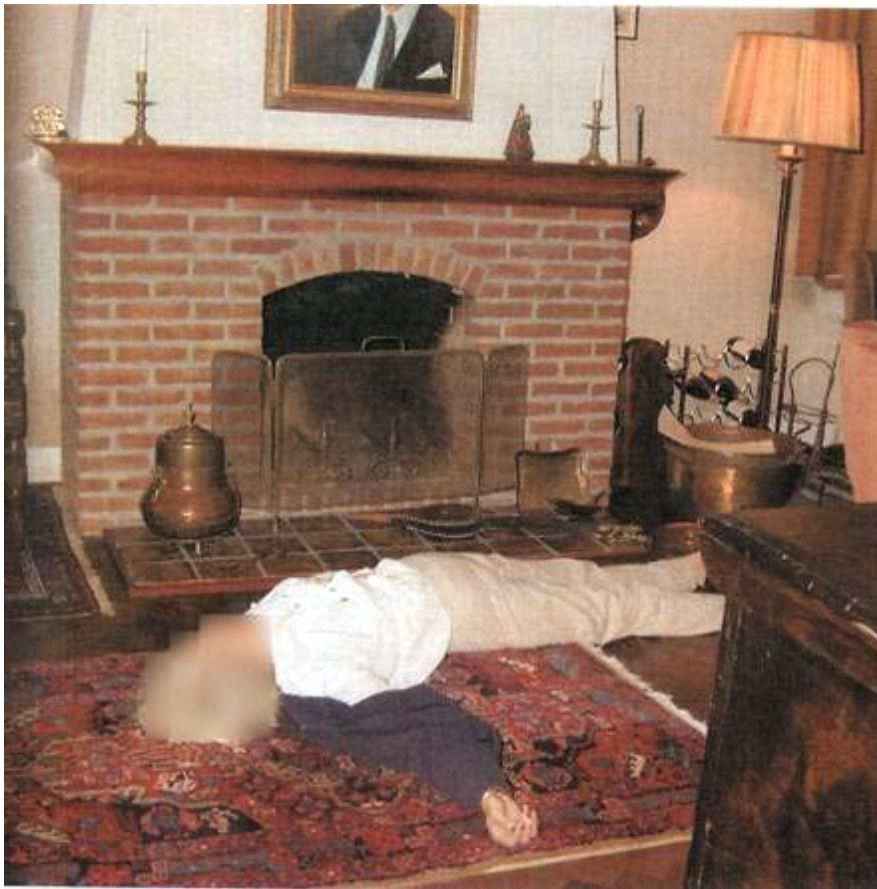
2.6.1 De plattegrond

De plattegrond van de Plaats Delict van de Technische Recherche is zeer verhelderend ten aanzien van de dynamiek van het delict en met name ten opzichte van het sleeptraject. Het plattegrondje is overigens beslist niet nauwkeurig en de exacte indeling van de ruimtes en de plaats van de meubels is duidelijk slechts indicatief bedoeld als ondersteunende informatie bij de foto's. Om het beeld zo helder mogelijk te krijgen is op de plattegrond de exacte positie van het lichaam van het slachtoffer nauwkeuriger weergegeven dan in de originele tekening.

Wat wel zeer verhelderend is en uit de foto's alleen niet eerder kon worden opgemerkt, is dat de positionering voor de haard nota bene ernstig werd gehinderd door de leunstoel rechts naast de onderbenen van de weduwe. Uit dit laatste feit mag met nog meer zekerheid worden geconcludeerd dat de dader een verklaarbare geweldspositie van het lichaam ondergeschikt achtte aan de exacte positionering van de weduwe onder het portret van Dr. Wittenberg. Het is dus met nadruk niet zo dat hij deze locatie heeft verkozen vanwege het feit dat hij daar meer ruimte tot zijn beschikking had, want op de uiteindelijke vindplaats

van het lijk werd hij in zijn bewegingsvrijheid gehinderd door zowel het plateau voor de haard met zijn obstakels, als de grote stoel ter hoogte van de onderbenen van de weduwe en heeft hij zich dus al slepend achterwaarts tussen deze obstakels moeten manoeuvreren om het lichaam exact op de juiste plaats te krijgen.

De aantoonbare moeite die de dader hierbij heeft moeten doen, in combinatie met het feit dat hij geen enkel spoor heeft achtergelaten dat een roofmoord had moeten of kunnen suggereren, evenals de volstrekte overbodigheid van de zeven messteken op de dode weduwe en het regelmatige patroon daarvan, zijn duidelijke aanwijzingen dat de dader heeft gehandeld vanuit een dwingende psychologische noodzaak waarbij tevens de nagedachtenis aan wijlen Dr. Wittenberg een beslissende rol heeft gespeeld.

Dat de symbolische beladen locatie van het lichaam ook aan de recherche niet voorbij kan zijn gegaan blijkt uit een fragment uit het

Tactisch Journaal van maandag 27 september alwaar de werkster van de weduwe, die de familie Wittenberg door en door kende, verslag doet van een droom die ze heeft gehad over de moord. Ze vertelt daarin letterlijk¹⁰ hoe mevr Wittenberg tegen haar moordenaar gezegd zou hebben: *“als je me dood wil maken doe het op de grond in de kamer onder het schilderij van mijn man”* (de rechercheur die het commentaar in het TJ heeft gemeld zette hier overigens nog drie vraagtekens achter). Wat de oude werkster dus onmiddellijk in de gaten had heeft de recherche blijkbaar niet aangespoord tot onderzoek. Het is onvoorstelbaar dat ondanks de harde aanwijzingen m.b.t. het overduidelijke atypische karakter van de moord, er nooit een reconstructie is gemaakt van de geweldshandelingen.

¹⁰ TJ 081 RB/WS op 27/09/1999

3. HET ARREST VAN HET HOF VAN DEN BOSCH EN IN HET LICHT VAN DEZE RECONSTRUCTIE.

3.1. De DNA contactsporen

Op basis van de bovenstaande reconstructie kunnen een aantal conclusies worden getrokken m.b.t. de waarschijnlijkheid of onwaarschijnlijkheid van delictgerelateerde DNA contactsporen op de kleding en het lichaam van mevr. Wittenberg.

Wat kan niet:

Er zijn geen aanwijzingen voor geweldshandelingen waardoor een bloedcontactspoor aan de bovenkant van de sierkraag achterop de blouse van de weduwe kan zijn ontstaan.

De weduwe is niet vanaf de achterkant Gewurgd.

Er zijn bij de frontale wurging geen twee handen gebruikt.

De ribbreuken kunnen niet door vastgrijpen vanaf de achterkant zijn ontstaan.

Er is geen aanwijzing voor delictgerelateerd handmatig contact tussen de dader en de blouse van de weduwe, anders dan mogelijk contact met de onderkant (pinkzijde) van de hand tijdens het toebrengen van de messtoten.

Wat kan wel:

Indien de verwurging na de versleping heeft plaatsgevonden zou het overdrachtscontact beperkt zijn gebleven tot twee kleine zones aan de voorzijde van de blouse op ongeveer 5 cm onder de kraag.

Indien de dader het delict met blote handen heeft gepleegd zijn er op de volgende locaties sporen te verwachten:

- . de voorzijde van de hals
- . de onderzijde van de kin
- . de onderkant van de broekspijpen / de enkels van de weduwe
- . de linkerhand van de weduwe

Afhankelijk van de interpretatie van de dynamiek van de fysieke geweldsfase en het moment van de verwurging voor of na de versleping, eventueel:

- . de rechter handrug
- . het achterhoofd
- . de neus
- . het vest van de weduwe
- . de voorzijde van blouse, kleine (wurg)zone ong. 5cm onder de kraag

4. SPOREN EN AANWIJZINGEN OP DE PLAATS DELICT

4.1 De serre

De situatie zoals deze is aangetroffen in de serre laat ruimte voor enkele constatering.

- Het boodschappenbriefje was reeds geschreven. De stoel stond echter klaar voor TV kijken en vanuit deze positie kon het briefje niet geschreven worden.
- De afwas was reeds gedaan maar de weduwe had haar schort nog voor toen ze werd gestoord door de deurbel.
- Een glas jus was alvast neergezet maar nog niet aangeroerd.
- Op de serretafel stond verder nog de theemuts van de thee die normaalgesproken 's middags werd gedronken. Deze theemuts stond normaalgesproken in de keuken op de ijskast.
- In het hoekje van de tafel, achter de fruitschaal, stond een opengemaakte maar onaangeroerde fles rode wijn. Wijnglazen ontbraken.

(linkerfoto: Serretafel op DP 25 september 1999

rechterfoto: Serretafel twee weken later bij Opsporing Verzocht.

Er zijn nu twee mogelijkheden:

1) (*het scenario van het O.M.*): De weduwe was klaar met haar afwas maar nog niet met het opruimen van de serre tafel, maar het was reeds tijd voor het achtuur journaal en ze is met haar schort nog voor alvast het journaal gaan bekijken. Na afloop van het journaal haalde ze haar schrijfboekje en kladbrieftjes tevoorschijn en schreef ze in zeer korte tijd vanuit een ongewone en uitermate ongemakkelijke positie haar boodschappenbriefje voor de dag erna. Daarna schonk ze zich in de keuken een glas jus in en kwam net terug in de kamer toen de telefoon omstreeks halfnegen rinkelde. Ze deed voor de telefoon uiteraard haar schort niet af. Het telefoontje kondigde echter het onverwachte bezoek van de heer Louwes aan. Omdat deze inmiddels reeds voor de deur stond was er geen tijd meer om het schort in de keuken op te hangen en loopt de weduwe daarentegen terug naar de serre (wat overigens net zo ver lopen was) om daar haar schort over de stoel te hangen. De wijnfles werd vervolgens later door de heer Louwes neergezet als dwaalspoor.

2) De weduwe was klaar met de afwas maar nog niet met al haar opruimwerkzaamheden. Het was kort voor het achtuur journaal en ze was reeds begonnen zich hiervoor te installeren. Een glas jus was reeds klaargezet en de stoel in positie gebracht. Wat nog restte was de theemuts terugzetten in de keuken en de boodschappenbrieftjes waar ze eerder die middag aan had gewerkt op te ruimen. Daarna zou alles opgeruimd zijn en kon ze op haar gemak de avond afronden voor de televisie in de serre. Ze was hiermee nog bezig toen kort voor het achtuur journaal de voordeurbel onverwachts rinkelde. Op de schoorsteenmantel stond een fles te chambreren. De weduwe vermoedde wie voor de deur stond en zette snel fles weg in het verste hoekje van de serretafel, achter de fruitschaal en de theemuts, in een positie waarbij de fles vanuit de woonkamer onzichtbaar was. In de haast hing ze haar schort op aan het stoeltje van de serretafel, vastbesloten om haar bezoek niet in de serre te laten aanzitten.

Het tweede scenario is veel waarschijnlijker dan het eerste. Ook de rol van de fles wijn wordt verderop uitgebreid besproken. De positie van de TV stoel aan het serretafeltje maakte het nagenoeg onmogelijk om in die houding de boodschappenbriefjes te schrijven. Rekening moet worden gehouden met het feit dat het eerdere verloop van die dag had afgeweken van een gebruikelijke dagindeling voor de donderdag. Het bezoek aan het kerkhof had eerder plaatsgevonden dan gebruikelijk, en door de afwezigheid van de groenteboer was de weduwe in de namiddag gaan bellen om haar boodschappen voor de andere morgen te organiseren. Hoogst waarschijnlijk heeft ze bij die gelegenheid, tijdens theetijd, toen ze toch al bezig was met de boodschappen voor de groenteman, meteen haar boodschappenplanning voor de andere dag gedaan. Het ligt voor de hand dat dit de situatie was op het serretafeltje zoals deze door de weduwe was achtergelaten toen ze was gaan koken voor haar avondmaal.

4.1.1 Vingerafdrukken op de wijnfles

Uit de lijsten van de Technische Recherche blijkt dat er op de PD geen vingerafdrukken zijn afgenomen van de wijnfles op het serretafeltje. Dit is in overeenstemming met de gebruikelijke gang van zaken waarbij belangrijke losse voorwerpen door de TR worden meegenomen om in het laboratorium te worden onderzocht. Op een Plaats Delict worden dus over het algemeen uitsluitend die voorwerpen op vingerafdrukken onderzocht die niet kunnen worden meegenomen, zoals deuren, ramen, deurknoppen maar ook een telefoontoestel dat niet van een PD meegenomen kan worden.

De fles wijn is echter nooit veiliggesteld en dus nooit door de TR op vingerafdrukken onderzocht. Op de filmbeelden van Opsporing Verzocht, weken na de moord, stond de fles nog volledig herkenbaar exact in dezelfde positie als op de PD foto's. Opvallend is dat op de beelden van Opsporing Verzocht diverse artikelen niet meer op de oorspronkelijke plek liggen. Een duidelijk bewijs dat de reconstructie niet heeft plaatsgevonden aan de hand van de oorspronkelijke PD foto's.

Met name van de wijnfles is echter zichtbaar dat deze nog exact op de oorspronkelijke plaats stond, voorzien van de lekring en met het etiket in de goede richting gedraaid. Opmerkelijk is dat de lekring licht schuin op de flessenhals ligt, een positie die ook tijdens de opnames drie weken later identiek was. De wijnfles is dus met zekerheid nooit veiliggesteld en dus ook nimmer op dacty (vingerafdrukken) onderzocht. Ook op de PD is dit met zekerheid niet gebeurd omdat de fles in de positie waarin deze stond, tegen de muur achter de fruitschaal, onbereikbaar was voor het bepoederen van vingerafdrukken.

**Linkerfoto: Plaats Delict
Zaterdag 25-09-99**

**Rechterfoto: Opnames Opsporing Verzocht
Vrijdag 15-09-99**

(De foto's zijn uit een iets verschillende hoek genomen maar tonen de fles in volledig identieke conditie)

Het niet afnemen van vingerafdrukken op de wijnfles is uiteraard een van de vele blamage's van het onderzoek in de Deventer moordzaak. Vooral toen het OM maanden later de geheelonthouder Louwes beschuldigde de fles hier neer te hebben gezet als dwaalspoor, terwijl er dus niet eens onderzoek naar vingerafdrukken had plaatsgevonden. Eventueel wel gevonden vingerafdrukken van de weduwe zelf, hadden kunnen bewijzen dat deze fles door haarzelf was geopend en behandeld (hetgeen uiteraard zeer ontlastend zou zijn geweest voor de heer Louwes).

4.2 De Studeerkamer

Op de tweede verdieping werd op de vloer van de studeerkamer van wijlen Dr. Wittenberg een braadslee gevonden met daarin contant geld, sieraden, sleutels en enkele documenten. Dit betrof een geheime opbergplaats van het echtpaar Wittenberg welke normaalgesproken op de zolder verborgen stond.

Nu bestaat er uiteraard de mogelijkheid dat deze braadslee niets met de moord van doen heeft maar dat lijkt gezien de vreemde plaats waar deze is aangetroffen en het toevallige samenvallen met de moord, uiteraard niet het meest waarschijnlijke scenario. Opvallend is daarbij ook de opmerking van de TR m.b.t. de plaats waarop de braadslee normaalgesproken stond op zolder.

“Tevens zagen wij hier een plek waar in het stof een uitsparing in de vorm van braadpan G7 te zien was. Vermoedelijk had de braadpan lange tijd op deze plek gestaan”.

Hieruit blijkt eveneens dat de weduwe niet de gewoonte had om de braadpan vaak te verplaatsen van zijn vaste plek, hetgeen het uiteraard extra opvallend maakt dat dit uitgerekend op de dag waarop zij vermoord werd wel het geval was. Uitgaande van de hypothese dat de merkwaardige plaats van deze braadslee een verband heeft met de moord kunnen daar een aantal conclusies uit worden getrokken:

De moordenaar was een bekende van het slachtoffer die wist van het bestaan van de geheime bergplaats op zolder. Afhankelijk van de hoeveelheid bekenden van de weduwe die op de hoogte waren van deze bergplaats kan de groep mogelijke daders dus verder worden uitgeselecteerd. Het ligt voor de hand dat de weduwe het bestaan van de braadslee en de locatie daarvan uitsluitend met enkele intimi had gedeeld. Lang niet iedereen die op de hoogte was van het bestaan van “de vluchtbox met alle belangrijke documenten” wist ook van het bestaan van de braadslee.

In de braadslee zijn drieduizenden guldens contact geld, plus diverse kostbare sierraden (goud, diamanten, parels) aangetroffen. De dader lijkt dus duidelijk naar iets anders op zoek te zijn geweest dan geld of kostbaarheden.

De locatie waar de braadslee werd aangetroffen lijkt niet op zichzelf te staan. Gezien het feit dat de dader vermoedelijk eerder op zoek was naar bepaalde documenten dan geld en waardevolle sierraden, dient ook rekening gehouden te worden met het feit dat op korte afstand van waar de braadslee is aangetroffen, zich nog een tweede belangrijke opbergplaats met belangrijke zaken van de familie Wittenberg bevond. Dit betrof het zogenaamde “vluchtkoffertje”, met daarin de belangrijkste documenten van het echtpaar, welke in een noodgeval allemaal binnen handbereik waren.

Dit vluchtkoffertje stond op de vloer, op armlengte van waar de braadslee is aangetroffen. Gezien het feit dat de dader hoogst waarschijnlijk op zoek geweest is naar een bepaald document danwel documenten (geld en kostbaarheden bleven immers onaangeroerd), en bekend was met de geheime bewaarplaatsen van het slachtoffer, ligt het voor de hand dat hij allereerst gezocht heeft in het vluchtkoffertje en pas toen hij daarin niet vond wat hij zocht, verder is gaan zoeken in de braadslee. Blijkbaar kon dit zoeken niet goed plaatsvinden op de zolder zelf en heeft de dader de gehele braadslee mee naar beneden genomen en verder gezocht op dezelfde plek waar hij waarschijnlijk ook

de inhoud van het vluchtkoffertje heeft doorgenomen. Het feit dat de dader op de zolder niet in staat was om te vinden wat hij zocht in de braadslee is een aanvullende aanwijzing dat hij op zoek was naar een specifiek document.

De braadslee en de inhoud zijn door de TR in het laboratorium in Raalte nauwkeurig op vingerafdrukken onderzocht, maar er werd niets gevonden, ook geen vingerafdrukken van de weduwe zelf. Gezien de gladde oppervlakken van zowel de braadslee als diverse objecten uit de inhoud daarvan, mag dit worden gezien als een sterke aanwijzing dat deze zijn weggepoetst door de dader.

4.3 De Keuken

Van de keuken zijn geen vingerafdrukken genomen en ook geen foto's gemaakt. Onbegrijpelijk als men bedenkt dat het mes waarmee de weduwe is vermoord ontbrak op de Plaats Delict en door de TR werd gemeld *dat er in de keukenla geen (grote) keukenmessen werden aangetroffen, slechts bestek*. Dit zou dus de weduwe hebben gemaakt tot een van de waarschijnlijk zeldzame personen die niet beschikt over op z'n minste een of twee grotere keukenmessen. En dat terwijl de weduwe volgens goede bekenden van koken hield.

In dit verband is echter het volgende opvallend: Op 25 september 1999, de dag waarop het lichaam van mevrouw Wittenberg werd ontdekt, werd meteen begonnen met het veiligstellen van sporen door de Technische Recherche. De vertrekken werden in een logische volgorde afgewerkt, te beginnen met de benedenverdieping en vervolgens omhoog werkend tot aan de zolderverdieping. Hierbij werden de sporen uit de verschillende vertrekken als volgt opgedeeld:

Sporenlijst	Locatie
A	entree/hal
B	gang
C	woonkamer & serre
D	buiten
E	keuken
F	slaapkamer (boven verd.)
G	kantoor (boven verd.)
H	zolder
S	slachtoffer

Opvallend is het volgende: Op 25/09/99 begon men met de begane grond. De dag erna op 26/09/99, ging men op de bovenverdieping aan de slag en twee dagen later deed men als laatste de zolder.

De enige uitzondering betreft de keuken. Hoewel de keuken wel als "E-lijst" is opgenomen als onderdeel van de sporen op de begane grond, wordt het eerste spoor hier, volgens de E-lijst zelf, pas op 30 september veiliggesteld, volledig in tegenspraak met de logische volgorde waarmee de vertrekken van de woning zijn afgewerkt en de sporen veiliggesteld.

Het totaal ontbreken van enige relevante TR sporen danwel fotomateriaal van de keuken, is volkomen onlogisch. Ieder vertrek van het pand, op iedere verdieping, werd uitvoerig gefotografeerd vanuit meerder hoeken, met uitzondering van de keuken! Rekening moet worden gehouden met het feit dat het slachtoffer met messteken om het leven was gebracht en dat het moordwapen ontbrak. Voor de hand ligt dan om allereerst in de keuken te gaan zoeken in de messenla. Dit is ook gedaan door de tactische recherche die op 29 september rapporteert dat er *"geen grote vlees / keukenmessen zijn aangetroffen, wel bestek"*, hetgeen uiteraard heel goed uitgelegd kan worden als een aanwijzing dat de moordenaar mogelijk een keukenmes van de weduwe zelf heeft gebruikt en meegenomen.

Inmiddels was echter al het "Blokker mes" P1 in beeld gekomen. Het mes waarop de heer Louwes aanvankelijk is veroordeeld als moordwapen. Dit mes was echter overduidelijk een nieuw mes. Het bindertje zat er nog aan en dat was uiteraard moeilijk te rijmen met een scenario waarbij de moordenaar een mes uit de messenla van de weduwe zelf had gebruikt. Dit laatste was bovendien eveneens niet goed verenigbaar met een moord met voorbedachte rade.

Een logische gedachte is dus dat eventuele gegevens en sporen uit de keuken, die het voor het O.M. gewenste scenario tegenspraken, naderhand uit de sporenlijsten zijn verwijderd.

4.3.1. De IJskast - 1

Er is echter nog iets merkwaardigs. Eerder die middag deed de weduwe boodschappen en kocht daarbij bij de slager ondermeer twee kogelbiefstukjes en wat varkensvlees¹¹. Het varkensvlees werd teruggevonden in de vriezer maar van de twee kogelbiefstukjes werd er slechts één teruggevonden, en wel in de ijskast¹²

Nu weet iedereen (en vooral een ervaren kok als mevrouw Wittenberg) dat je biefstuk niet te lang in de ijskast moet bewaren. Het lijkt er dus op dat ze van plan is geweest om twee dagen achtereen kogelbiefstuk te eten. Maar hoe waarschijnlijk is het eigenlijk dat een spaarzaam levende vrouw als mevrouw Wittenberg op twee opeenvolgende dagen zomaar doordeweeks kogelbiefstuk zou eten?

Helaas zijn de beschikbare gegevens bij gebrek aan fotomateriaal uit de keuken niet meer met volledige zekerheid te controleren, maar in combinatie met alle andere beschikbare gegevens, zoals de merkwaardige onaangeroerde fles wijn, komt een mogelijk scenario met name onder de aandacht:

4.3.2. Scenario

De weduwe verwachtte die avond waarschijnlijk een etensgast en kocht daartoe alvast twee kogelbiefstukjes. Geheel volgens gebruik opende ze tegen etenstijd alvast een fles wijn om deze te laten chambreren op de schoorsteenmantel in de woonkamer.

Haar gast komt echter niet (op tijd) opdagen, en de weduwe besluit alleen te eten. Omdat je biefstuk pas op het allerlaatste moment bakt blijft een van de twee biefstukjes in de ijskast liggen. De fles wijn staat al die tijd op de schoorsteenmantel te chambreren. De weduwe is net klaar met de afwas en bezig het serretafeltje op te ruimen als de deurbel rinkelt. Ze had er niet meer op gerekend dat haar gast alsnog zou komen opdagen en lijkt hiervan niet gecharmeerd. Vastbesloten om het nu niet meer laat te gaan maken besluit ze haar gast geen wijn meer te gaan schenken en ze zet de fles snel uit het zicht in het verste hoekje van de serretafel, weggestopt achter de fruitschaal en de theemuts.

De plek waarop de wijnfles is aangetroffen, in de hoek van de serretafel, maakt dat deze vanuit de woonkamer onzichtbaar is (zie foto).

Dit scenario biedt een logische verklaring voor de volgende zaken:

- De vreemde plaats van de fles wijn in het verste hoekje van de serretafel “achter de fruitschaal en de theemust weggestopt”.
- Het feit dat er geen glazen bij stonden.
- Het feit dat de fles onaangeroerd was.
- Het feit dat de weduwe zelf niet van de wijn gedronken heeft en zelfs niet van plan lijkt te zijn geweest om wijn te drinken (glas jus stond klaar), terwijl een etensmaal met kogelbiefstuk bij uitstek het uitgelezen moment is voor een glas rode wijn en dit ook overeen zou komen met de traditie van de familie Wittenberg in geval van gastbezoek.
- Het buitengewoon onwaarschijnlijke scenario dat de als zuinig bekendstaande weduwe Wittenberg op twee achtereenvolgende dagen midden in de week, zou besluiten om in haar eentje kogelbiefstuk te eten.

¹¹ TJ 323 JB/Esh 991013 15.30 Slagerij Harmsen: Donderdagmiddag 23 september 1999, omstreeks 14.00 uur is SO bij hun in de winkel geweest. Ze was wat vroeger dan normaal, dit in verband met het feit dat de groenteman pas op vrijdag er was. Ze had ongeveer voor f 50,- aan vlees besteld. Dit deed zij altijd. Ze had 2 varkenshaasjes/2 kogel biefstuk/80 gram rookvlees/5 plakken Ardenneham en een file lapje besteld.

¹² TJ 121 RB/WS/AW 990929 17.00 Tact.onderzoek woning: Koel-/vrieskast: In de koelkast lag 1 biefstukje; 5 flesjes Grolschbier en paar Bavaria Malt. Niets wees op te verwachten visite. In vriesladen: Brood verpakt per drie boterhammen en 1 snee krentenbrood. 3 varkenshaasjes. En wat vis.

4.3.3. De IJskast - II

Er is nog iets merkwaardigs m.b.t. de inhoud van de ijskast en boodschappen van eerder die dag. Bij de slager kocht de weduwe behalve de bovengenoemde kogelbiefstukken en het varkensvlees eveneens een hoeveelheid vleeswaren, te weten 80 gram rookvlees en 5 plakken Ardennerham. Afhankelijk van de dikte van het beleg is dit goed voor zes tot tien boterhammen. Deze vleeswaren ontbreken geheel in de ijskastinventaris en dit laat zich niet verklaren door een nogal uitbundige lunch van de weduwe zelf eerder die dag. Vooral gezien het feit dat de betreffende vleeswaren pas 's middags om 14:00 waren aangeschaft.

Het geheel ontbreken van deze vleeswaren doet dus vermoeden dat een tweede persoon deze heeft opgegeten. Het is niet waarschijnlijk dat de weduwe deze 's avonds heeft opgegeten, omdat uit het ontbreken van een van de twee kogelbiefstukken kan worden geconcludeerd dat de weduwe een reguliere warme avondmaaltijd heeft genuttigd.

De ontbrekende vleeswaren zouden dus in samenhang met de "tweede" kogelbiefstuk in de ijskast en de merkwaardige fles wijn kunnen wijzen in de richting van een etensgast die niet (te laat) is komen opdagen en de hond in de pot vond, waarna deze door de weduwe nog enkele boterhammen aangeboden heeft gekregen.

Ook hier geldt echter dat als gevolg van het totaal ontbreken van fotomateriaal en verdere waardevolle informatie uit de keuken, zoals de inhoud van de vuilnisbakken, nooit meer met zekerheid te achterhalen zal zijn wat zich daadwerkelijk die avond heeft afgespeeld.

4.4 De Woonkamer en de ontbrekende foto

In zijn allereerste verhoor wordt door een getuige de aandacht van de politie gevestigd op een foto die volgens hem in de woonkamer van het slachtoffer aanwezig moest zijn geweest. Het betreft een foto van het meisje L. ter V., de dochter van de familie Ter V., die aanvankelijk hoofderfgenaam was in het eerste testament van mevr. Wittenberg. Op de betreffende foto zou het meisje te zien zijn samen met het paard wat ze van mevrouw Wittenberg had mogen kopen.

Van de woonkamer, zoals deze is aangetroffen op de Plaats Delict, zijn vanuit alle hoeken foto's gemaakt. Alle details in het vertrek zijn vanuit meerdere hoeken zichtbaar. Wat echter met zekerheid ontbreekt is de door de getuige genoemde foto van het meisje L. ter V. te paard.

Tijdens haar rondgang op de Plaats Delict meldde de werkster dat ze de schouw wat kaal vond overkomen. Ze kon zich echter niet bedenken wat er ontbrak. Inderdaad is op de PD-foto van de schouw een enigszins "asymmetrische" lege plek te zien. Het is niet gelukt om na te vragen of op deze plaats de foto van het meisje L. heeft gestaan.

In hetzelfde verhoor vestigt de betreffende getuige ook al meteen de aandacht op de heer Ter V. als een persoon die "wel eens steken liet vallen" en waarmee de weduwe "onenigheid" zou hebben. Hij doet dit overigens op een subtiele wijze zonder hem rechtstreeks te beschuldigen. Door de aandacht van de politie te vestigen op de (ontbrekende) foto van de dochter van Ter V. lijkt de getuige de politie in die richting te hebben willen sturen. De politie was echter niet opmerkzaam genoeg om het ontbreken van de betreffende foto op de PD te signaleren.

Het is moeilijk om aan de indruk te ontkomen dat de betreffende getuige op de hoogte was van het feit dat de betreffende foto niet langer op de Plaats Delict aanwezig was. Zo niet, is hier sprake geweest van helderziendheid of een buitengewoon toeval.

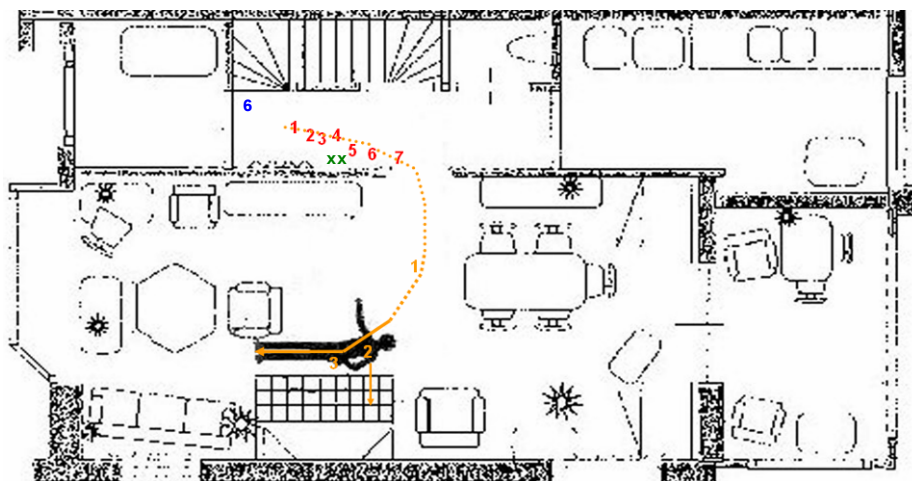
4.5 De “natte plek” in de gang

Met regelmaat duiken scenario's op m.b.t. tot de vermeende “natte plek” in de gang, als aanwijzing van activiteiten op de Plaats Delict, kort voor het aantreffen van het stoffelijk overschot op zaterdag middag.

In werkelijkheid blijkt het hierbij helemaal niet te gaan om een “natte” plek, maar op zeven glinsterende residueen die lijken op ingedroogde vloeistofsporen. In de sporenlijst staat weliswaar “bemonstering natte plek”, evenals bij spoor C1 uit de woonkamer, halverwege de kamerdeur en het tapijt, maar in de uitgebreidere omschrijving van de betreffende sporen heeft de TR het over:

“enkele kleine ronde natte/glimmende vlekjes, als druppels van een ingedroogde vloeistof”.

Over de aard van de betreffende vlekjes kan slechtst gespeculeerd worden. Dergelijke ingedroogde vochtplekjes zijn met behulp van een grote hoeveelheid vloeistoffen te reproduceren en eenmaal opgedroogd nagenoeg permanent zichtbaar. Het gaat dus te ver om enige tijdsbepaling te doen aan de hand van deze glimmende plekjes in de hal. Wel is het zo dat de betreffende plekjes een overduidelijk “sleepspoor” vormen in de richting van de woonkamer en dus een extra aanwijzing vormen voor het feit dat het geweld is aangevangen in de gang van de woning. Opvallend is tevens dat de Technische Recherche op 25 september, behalve de bemonsteringen van de sporen 1 t/m 7 en A6, het “driehoekige spoor” onderaan het trapbeschoot, tevens een microsporenfolie van de vloer heeft afgenomen. In totaal zijn er dus in de gang/hal maar liefst 9 sporen veiliggesteld.

De sporen A6 en B1 t/m B7 in de gang en C1, C2 en C3 in de woonkamer. Niet bemonsterd maar wel zichtbaar op de foto's; de beschadigingen aan het stucwerk, aangeduid met xx

4.6 Manipulatie van de PD?

Uit niets blijkt dat er op de PD grootschalige manipulaties danwel schoonmaakactiviteiten hebben plaatsgevonden. Wellicht dat enige zaken ontgaan zijn van vingerafdrukken, maar voor zover de moordenaar handschoenen heeft gedragen (en er zijn diverse aanwijzingen in die richting) was de noodzaak daartoe uiteraard gering. Voor zover er is gekuist is dit dus waarschijnlijk niet op grote schaal gebeurd.

Gelijktijdig met het aantreffen van het stoffelijk overschot werd een excuusbriefje aangetroffen in de tuin van het slachtoffer. In dat briefje wordt de aandacht gevestigd op z.g.n. inbrekers. Het vergt grote moeite om aan te nemen dat het excuusbriefje geen enkel verband houdt met de moord.

Aannemelijker is dat het mag worden geïnterpreteerd als een aanwijzing dat de moordenaar tijdens zijn daad niet rationeel heeft gehandeld, door (wat hoe dan ook zeer zinvol zou zijn geweest), sporen van roofmoord te ensceneren, ondermeer door bijvoorbeeld wat lades open te trekken, en vooral geen grote sommen geld en dure sieraden achter te laten.

Het niet uitvoeren van dergelijke handelingen had onmiddellijk tot gevolg dat de dader zou worden gezocht in een kring van bekenden en was dus een domme nalatigheid van de moordenaar. Vooral het niet terugzetten van de braadslee was wat dat betreft een evidente aanwijzing in de richting van een goede bekende. Het excuusbriefje lijkt een aanwijzing dat de moordenaar zich zijn nalatigheid ook naderhand heeft beseft. Inmiddels kon, of durfde, hij echter blijkbaar het huis niet meer te betreden om dergelijke “roofmoord” sporen alsnog aan te brengen.

4.7 Samenvattend

Uit diverse aanwijzingen blijkt dat de weduwe Wittenberg kort voor het achttien uur journaal werd gestoord door de voordeurbel en de onaangekondigde komst van haar moordenaar.

Het is niet ondenkbaar dat deze gast eerder die avond werd verwacht voor het avondeten en dat deze alsnog van de weduwe enige boterhammen geserveerd heeft gekregen maar dat ze hem inmiddels geen wijn meer wenste te schenken.

Toen haar moordenaar dus al in huis was werd ze rond halfnegen gestoord door het telefoontje van de heer Louwes. Volgens de heer Louwes was mevrouw Wittenberg tijdens dit telefoongesprek voor haar doen ongewoon kort van stof.

Het lijkt er op dat de moordenaar op zoek is geweest naar een bepaald document en dat hij dit allereerst heeft gezocht op de meest logische plaats, te weten het “vluchtkoffertje”. Pas toen hij het daar niet kon vinden, is hij gaan zoeken in de geheime bergplaats van de braadslee op zolder. De zoektocht naar het betreffende document was mogelijk mede aanleiding voor de uitgesproken haat die spreekt uit het moedwillig verslepen van het slachtoffer tot onder het portret van haar overleden man, alvorens haar met zeven gerichte messteken om het leven te brengen.

Uit niets blijkt dat de moordenaar bij zijn daad op een voor de hand liggende rationele wijze heeft gehandeld.